

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Bartoš

Sankcionování právnických osob

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Katedra: trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 5. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 129 539 znaků včetně mezer.

Jan Bartoš

V Praze dne 30. května 2022

Obsah

Úvod	3
1. Trestní odpovědnost právnických osob	5
1.1. Historie trestní odpovědnosti právnických osob	5
1.2. Pojem trestní odpovědnosti právnických osob v kontinentálním systému práva	7
1.3. Charakteristika ZTOPO	8
2. Compliance program	11
2.1. Funkce compliance programu	11
2.2. Compliance program v české právní úpravě	12
3. Sankcionování právnických osob	17
3.1. Účel sankcionování právnických osob	18
3.2. Kritéria sankcionování právnických osob	19
3.3. Jednotlivé sankce	20
3.3.1. Trest zrušení právnické osoby	20
3.3.2. Trest propadnutí majetku	23
3.3.3. Peněžitý trest	24
3.3.4. Trest propadnutí věci	26
3.3.5. Trest zákazu činnosti	27
3.3.6. Trest zákazu držení a chovu zvířat	28
3.3.7. Trest zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži	29
3.3.8. Zákaz přijímání dotací a subvencí	31
3.3.9. Podmíněné upuštění od zbytku výkonu zákazových trestů	32
3.3.10. Trest uveřejnění rozsudku	33
3.4. Ochranná opatření	34
3.4.1. Zabránění věci	35
3.4.2. Zabránění části majetku	36
3.5. Zánik účinků odsouzení	37
4. Mezinárodní srovnání sankcionování právnických osob	39
4.1. Právní úprava sankcionování právnických osob v Německu	39
4.2. Právní úprava sankcionování právnických osob v Rakousku	41
4.3. Právní úprava sankcionování právnických osob ve Francii	43
5. Pohled na statistické údaje	46
6. Návrhy de lege ferenda	48
Závěr	50
Seznam zkratk	51
Seznam použitých zdrojů	52

Abstrakt	57
Abstract	58

Úvod

Trestní odpovědnost právnických osob je v tuzemsku stále relativně mladým institutem, avšak v kontinentální právní úpravě se toto téma objevuje napříč historií již od dob antického Říma. V tuzemsku toto téma stále budí kontroverze, neboť zdejší trestní právo po dlouho dobu v souladu se zásadou *societas delinquere non potest* trestní odpovědnost právnických osob odmítalo a bylo založeno na individuální trestní odpovědnosti. Mezinárodní společenství v souvislosti s globalizací stanovilo požadavky na přijetí účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí. Jakým způsobem tohoto má být dosaženo je však na jednotlivých státech. V kontinentální právní úpravě se prosadila především pravá trestní odpovědnost právnických osob, kdy snahy o zakotvení nepravé trestní odpovědnosti právnických osob byly překonány, přičemž stále existující úprava odpovědnosti právnických osob jinými prostředky, než trestním právem, je podrobena debatě, zdali je úprava mimotrestními prostředky dostačující.

Tato práce si klade za cíl zanalyzovat sankcionování jakož i další instituty přijatého zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a poukázat na jejich nedostatky. Hlavní těžiště práce pak spočívá v analýze úpravy sankcionování právnických osob a mezinárodní komparaci. Právě sankcionování je jedním z nejdůležitějších institutů, které ZTOPO zakotvuje, neboť sankce je právním následkem trestného činu. Práce je členěna do šesti částí.

První část je věnována trestní odpovědnosti právnických osob jako takové, kdy je stručně shrnuta její historie v kontinentálním právním systému, jakož i v systému anglo-americkém, dále je pojednáno o pojmu trestní odpovědnosti právnických osob a jeho různých formách. Poté je rozebrán tento institut ve světle ZTOPO, a to včetně jeho kritizovaných nedostatků.

Druhá část pojednává o compliance programu, který je nedílnou součástí trestní odpovědnosti právnických osob. Klade si za cíl jeho analýzu z hlediska zásad a teoretických východisek, na kterých by měl compliance program být vystavěn, jakož i jeho uvedení do praxe. Compliance program považuji za mimořádně důležitý institut, který je klíčový v otázce předcházení trestné činnosti ze strany právnické osoby.

Třetí a čtvrtá kapitola tvoří těžiště této práce. Ve třetí kapitole je rozebráno sankcionování právnických osob, a to z hlediska účelu a zásad, na kterých je vystaveno. Dále jsou rozebrány jednotlivé druhy sankcí a ochranných opatření, včetně jejich nedostatků. Ve čtvrté kapitole je pak tuzemská úprava srovnána s úpravou německou, rakouskou a francouzskou. Mezinárodní srovnání je velice důležité z toho hlediska, kdy jsou u každého státu předložena relevantní statistická data uložených sankcí vůči právnickým osobám.

Pátá část obsahuje pohled na statistické údaje od roku 2014 do roku 2020, které popisují délku trestního řízení a variabilitu uložených sankcí.

Poslední část je poté věnována návrhům *de lege ferenda*, a to právě s akcentem na mezinárodní srovnání, kde lze nalézt inspiraci pro případné změny či doplnění tuzemské právní úpravy.

1. Trestní odpovědnost právnických osob

1.1. Historie trestní odpovědnosti právnických osob

Různé formy odpovědnosti právnických osob můžeme vypořádat již od dob antického Říma, kdy sice ve světle zásady *scietas delinquere non potest* nebyly sdružení, tzv. *universitas*, ani spolky, tzv. *societas*, deliktně odpovědné, ačkoliv v případě, kdy jim vzešel z protiprávního jednání nějaký prospěch, byly povinné jej vydat. Na druhou stranu je znám případ města Chairóneia, vůči němuž byla podána obžaloba, neboť v něm docházelo k vraždám legionářů. Město bylo nakonec obžaloby zproštěno. Na rozdíl od římského práva, právo germánské trestní odpovědnost korporací uznávalo. Odpovědné za trestné činy svých členů tak byly tehdejší územní jednotky, tzv. centurie a kurie, kterým byl ukládán trest za účinek, který trestný čin způsobil.¹

V období středověku a novověku deliktivní odpovědnost korporací připouštělo kanonické i světské právo. Církevní spolky tak dle kanonického práva bylo možné exkomunikovat, a to v důsledku jednání svých členů. Poskomentátor Bartolus de Saxoferrato ve 14. století dovedl odpovědnost spolků za určité protiprávní jednání členů spolku, které lze spolku přičítat. Dle Bartoluse je spolek odpovědný za porušení povinnosti předcházet trestné činnosti svých členů, či je za takové jednání perzekuovat, dále za vydání statutu s protiprávním obsahem a za vydání rozhodnutí představiteli spolku, kterým schvalují spáchaný delikt. Protiprávní jednání korporací pak rozdělil na pravé a nepravé korporátní delikty. Pachatelem pravého korporátního deliktu byla korporace a fyzická osoba byla pouze účastníkem. Jednalo se o delikty, které byly páčány v rámci plnění úkolů spolku. Pachatelem nepravého korporátního deliktu pak byla pouze fyzická osoba, a naopak korporace zde vystupovala v roli účastníka.² Ve Francii byla trestní odpovědnost vůči spolkům uplatňována na základě *Ordonance de Blois* z roku 1579, kdy byly spolky trestně odpovědné, pokud byl trestný čin výsledkem kolektivního rozhodnutí přijatého uvnitř spolku. *Grande Ordonnance Criminelle* z roku 1670 upravovalo trestní odpovědnost spolků obdobně, navíc bylo umožněno souběžné uplatnění trestní odpovědnosti vůči spolku i fyzické osobě.³ Velká francouzská revoluce, založená na konceptu individualismu se od tohoto konceptu odklonila. Francouzský trestní zákoník z roku 1810 (*Code penal*) tak nijak trestní odpovědnost právnických osob nereflektoval. V literatuře se jako možný důvod uvádí, že autoři trestního zákoníku odmítli ideu trestní odpovědnosti právnických osob. Spíše je ale obecně přijímáno, že vzhledem k tomu, že v důsledku Velké francouzské revoluce došlo ke zrušení korporací jako takových, autoři

¹ ŠELLENG, D.: *Právnická osoba jako pachatel trestného činu*. Praha: Leges, 2019, s. 18–19.

² Tamtéž, s. 20–21

³ Tamtéž, s. 21

zákoníku tak ideji trestní odpovědnosti právnických osob nevěnovali žádnou pozornost. Zmíněný zákoník byl poté přijat i v Belgii, kde trestní odpovědnost právnických osob rovněž nebyla přijata. Belgickým Kasačním soudním dvorem pak byla trestní odpovědnost právnických osob několikrát odmítnuta vzhledem k tomu, že právnická osoba jako taková nemůže naplnit skutkovou podstatu trestného činu. Právnické osobě navíc nebylo možné uložit žádný trest, který by byl spjat s individuální povahou trestného činu. Nizozemský trestní zákoník z roku 1886 taktéž nezakotvoval odpovědnost právnických osob.⁴

Naproti tomu v zemích angloamerického systému práva došlo v souvislosti s průmyslovou revolucí ke změně přístupu k odpovědnosti právnických osob. Anglické soudy zpočátku odmítaly trestní odpovědnost právnických osob na podkladě tří teoretických východisek, ze kterých plynulo, že právnická osoba je pouhou fikcí a nemůže tak jednat mimo to, k čemu je nadána právem, tzv. pravidlo *ultra vires*, právnická osoba dále nemůže jednat zaviněně, v poslední řadě bylo obtížné přizpůsobit tresty povaze právnických osob. Kromě teoretických východisek ovšem existovaly i praktické problémy, kdy byla povinnost dostavit se osobně k jednání ve věci před Korunním soudem „*The Crown Court*“. Navíc neexistovaly žádné tresty, které by bylo možné uložit právnickým osobám, neboť zločiny byly trestány smrtí či deportací, tyto samozřejmě pro právnické osoby nepřicházely v úvahu. K prolomení tohoto stavu došlo v roce 1842 ve věci *Queen v. The Birmingham and Gloucester Railway Company*, kdy byla zmíněná společnost trestně odpovědná za jednání svých zaměstnanců. Jednalo se o tzv. *vicarious liability*, která je překládána jako objektivní odpovědnost zaměstnavatele, resp. odpovědnost v zastoupení. V roce 1944 došlo ve třech případech⁵ ke konečnému zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob, kdy byly právnické osoby trestně odpovědné, jako by samy jednaly, nikoliv za jednání svých zaměstnanců. Zaviněné jednání určitých zaměstnanců bylo považováno za zaviněné jednání samotné právnické osoby.⁶

Prvním případem uplatnění trestní odpovědnosti právnických osob v USA před Nejvyšším soudem byl případ *New York Central & Hudson River Railroad Company v. US*. Soudy v souvislosti s ekonomickým rozvojem nakonec došly k zakotvení výše zmíněné *vicarious liability* ve vztahu k právnickým osobám. Toto bylo inspirováno civilněprávní deliktní doktrínou *respondeat superior*, což je princip, který zakotvil odpovědnost určité osoby za jednání svého zástupce. Americké soudy tuto doktrínu později rozšířily na zaviněné trestněprávní delikty

⁴STESSENS, G.: Corporate Criminal Liability: A Comparative Perspective. In *The International and Comparative Law Quarterly*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, vol. 43, č. 3, s. 494-495.

⁵Moore v. Bresler; R. v. ICR Haulage Ltd; DPP v. Kent and Sussex Contractors Ltd

⁶STESSENS, G.: Corporate Criminal Liability: A Comparative Perspective. In *The International and Comparative Law Quarterly*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, vol. 43, č. 3, s. 495-496

ve vztahu k právnickým osobám, což potvrdil Nejvyšší soud ve výše zmíněném případě. Americký kongres přijal již v roce 1903 tzv. *Elkins act*, ve kterém bylo přímo stanoveno, že jednání či opomenutí představitele právnícké osoby, který jedná v rámci svého zaměstnání, bude považováno za jednání samotné právnícké osoby. Tento koncept zavinění byl poté ve výše zmíněném případě potvrzen Nejvyšším soudem.⁷

Do podoby, jak jej známe dnes, se institut trestní odpovědnosti právnických osob v kontinentální Evropě vyvinul v druhé polovině 20. a na počátku 21. století, kdy postupně došlo k zakotvení určité formy trestní odpovědnosti právnických osob téměř všemi státy Evropy, kdy byla v roce 1976 zakotvena v Nizozemsku a na Islandu, v roce 1984 v Portugalsku, v roce 1986 ve Švédsku, v roce 1991 v Norsku, v roce 1992 ve Francii, v roce 1995 ve Finsku a Španělsku, v roce 1996 v Dánsku, v roce 1999 v Belgii⁸ a na Slovinsku, v roce 2000 v Litvě, v roce 2001 v Estonsku, v roce 2002 v Polsku a na Maltě, v roce 2003 v Maďarsku, Chorvatsku a ve Švýcarsku, v roce 2004 v Makedonii, v roce 2005 v Lotyšsku a Rakousku, v roce 2006 v Rumunsku, v roce 2010 na Slovensku, v Lichtenštejnsku a v Lucembursku.⁹ Významným hybatelem, který se zasadil o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, byl požadavek zavedení účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí vůči právnickým osobám ze strany mezinárodních organizací.¹⁰

1.2. Pojem trestní odpovědnosti právnických osob v kontinentálním systému práva

Trestní odpovědnost právnických osob v kontinentálním systému práva lze uchopit v zásadě třemi způsoby. Prvním způsobem je pravá trestní odpovědnost právnických osob, druhým způsobem je nepravá trestní odpovědnost právnických osob a konečně je zde model jiné odpovědnosti, který se vyvinul v např. Německu, kde se jedná o tzv. administrativně právní odpovědnost právnických osob. V případě pravé trestní odpovědnosti odpovídá za trestný čin přímo právnícká osoba a mohou jí také za tento čin být uloženy sankce v trestním řízení. Takto je trestní odpovědnost právnických osob upravena třeba v Rakousku, viz kapitola 4.2. Nepravá trestní odpovědnost umožňuje uložení quasitrestních sankcí, ačkoliv trestní odpovědnost výslovně zakotvena není. Takto byla upravena odpovědnost právnických osob ve Španělsku od roku 1995

⁷ STESENS, G.: Corporate Criminal Liability: A Comparative Perspective. In *The International and Comparative Law Quarterly*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, vol. 43, č. 3, s. 496-497

⁸ Belgický Kasační soudní dvůr (Cour de Cassation) již v roce 1934 judikoval, že právnícká osoba může být subjektem trestního práva, kdy je povinna dodržovat trestněprávní normy, stejně jako osoba fyzická, ovšem setrval na názoru, že právnícká osoba jako taková nemůže spáchat trestný čin. Viz STESENS, G.: Corporate Criminal Liability: A Comparative Perspective. In *The International and Comparative Law Quarterly*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, vol. 43, č. 3, s. 499

⁹ BOHUSLAV, L.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 80-82

¹⁰ Tamtéž, s. 71-72

do 2003, kdy byl tamní trestní zákoník novelizován a došlo k zakotvení jakéhosi hybridního systému mezi pravou a nepravou trestní odpovědností právnických osob.¹¹ Od roku 2010 byla ve Španělsku zakotvena pravá trestní odpovědnost právnických osob. Obdobně byla na Slovensku zakotvena v roce 2010 nepravá trestní odpovědnost právnických osob, kdy bylo možné uložit právnické osobě ochranné opatření zabavení peněžité částky nebo zabavení majetku. Tento koncept byl jako neúčinný opuštěn, neboť nedošlo k uplatnění tohoto institutu vůči žádné právnické osobě a v roce 2016 byla zavedena pravá trestní odpovědnost právnických osob.¹² Poslední možností je jiná odpovědnost, která vůči právnické osobě zavádí účinné, přiměřené a odstrašující sankce. Např. v Německu se vyvinula tzv. administrativněprávní odpovědnost, tedy právnické osoby nejsou stíhány ani sankcionovány v rámci trestního řízení, jedná se o odpovědnost za spáchání trestného činu dle správního práva.¹³ O sankcionování právnických osob v Německu pojednává kapitola 4.1.

1.3. Charakteristika ZTOPO

Trestní odpovědnost právnických osob je v českém právním řádu institutem relativně novým, neboť byla s účinností od 1. 1. 2012 zavedena zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Před přijetím této úpravy již zákonodárce jednou v roce 2004 vládní návrh na přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob odmítl, a to rovnou v prvním čtení.¹⁴ Ministerstvo vnitra v roce 2008 připravilo věcný záměr zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin.¹⁵ Správní právo je v ČR natolik roztržštěné, že úprava deliktů odpovědnosti právnických osob touto cestou se nejevila jako vhodná, a proto bylo doporučeno řešit deliktů odpovědnost právnických osob formou trestního práva.¹⁶ Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo a předložilo návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2010. Vláda tento návrh přijala dne 23. 2. 2011 a v březnu téhož roku jej postoupila Poslanecké sněmovně. Poslaneckou sněmovnou byl návrh schválen dne 27. 9. 2011, Senát jej schválil 27. 10. 2011.¹⁷ Prezident se poté rozhodl využít svého práva zákon vetovat, ten tak byl vrácen Poslanecké sněmovně, která veto prezidenta přehlasovala a rozhodla o jeho přijetí. Dne

¹¹ JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, s. 22-23

¹² FRYŠTÁK, M., ČENTĚŠ, J., SZCZECZOWICZ, J. (et al.): *Corporate criminal liability : (in the Czech republic, Slovakia and Poland)*. 1st edition, Brno: Masaryk University, 2016, s. 97

¹³ JELÍNEK, J., HERCZEG, J.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2 vydání. Praha: Leges, 2013, s. 16

¹⁴ JELÍNEK, J., 2007, s. 9. (op. cit.)

¹⁵ BOHUSLAV, L., 2014, s. 86 (op. cit.).

¹⁶ Tamtéž, s. 89

¹⁷ Využil tak svou lhůtu 30 dnů k projednání beze zbytku.

22. 12. 2011 došlo k jeho publikaci ve Sbírce zákonů. Zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2012 a byl doposud dvanáctkrát novelizován.

Ze tří možností, jak uchopit trestní odpovědnost právnických osob, si zákonodárce vybral cestu právě trestní odpovědnosti. Za trestný čin tak odpovídá přímo právnická osoba a sankce za takový čin jsou právnické osobě ukládány v rámci trestního řízení.¹⁸ ZTOPO v ustanovení § 1 odst. 1 užívá termín tresty, nikoliv sankce. Termín trest je ovšem terminologicky přiléhavější k trestní odpovědnosti osob fyzických a pro právnické osoby je vhodnější užívat termín sankce.¹⁹ Jelínek uvádí, že pojem trest je spjat s individuální vinou pachatele trestného činu a jeho převýchovou, potrestat tak lze jen osobu fyzickou. V literatuře se ovšem objevují i názory, že termín trest není nijak závadný, neboť trest je následkem trestného činu, případně, že trest a trestný čin jsou dva základní aspekty trestní odpovědnosti.²⁰ ZTOPO je svou povahou smíšeným právním předpisem, neboť se skládá z části hmotněprávní a procesněprávní, tím se také podobá dalšímu vedlejšímu trestnímu zákonu, tedy zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. ZTOPO je svou povahou v poměru speciality k TZ, TRŘ a zákonu o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, jak plyne z ustanovení § 1 odst. 2.²¹ V úvodu ZTOPO je upravena místní působnost, která je upravena podobným způsobem jako v TZ. Dále je upravena působnost osobní, kdy je okruh právnických osob, na které ZTOPO nedopadá, vymezen negativně. Trestně stíhány tak nemohou být Česká republika a územně samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Z uvedeného plyne, že pokud územně samosprávný celek svou činností nevykonává veřejnou moc, může za tuto činnost být trestně stíhán. V ustanovení § 7 je poté upraven rozsah kriminalizace. Do novely č. 183/2016 Sb., která toto ustanovení zásadně změnila, byl rozsah kriminalizace upraven taxativním pozitivním výčtem. Zmíněná novela ovšem zavedla taxativní výčet negativní, tedy v předmětném ustanovení jsou uvedeny ty trestné činy, kterých se právnická osoba dopustit nemůže. V této souvislosti je důležité si uvědomit, že v souladu se zásadou *nullum crimen sine lege*²² mohou být právnické osoby do účinnosti zmiňované novely trestně stíhány pouze za ty trestné činy, které byly uvedeny v původním pozitivním taxativním výčtu. Nyní jsou právnické osoby trestně odpovědné za všechny trestné činy kromě těch, které jsou jmenovány v předmětném ustanovení. Ustanovení

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 368

¹⁹ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 31 (op. cit.)

²⁰ JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy.* Praha: Leges, 2019, s. 281–282, srov. s FOREJT, P., HABARTA, P., TREŠLOVÁ, L.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem.* Praha: Linde, 2012, s. 133 a KALVODOVÁ, V.: *Vybrané aspekty sankcionování právnických osob.* In JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice. Balance a perspektivy.* Praha: Leges, 2014, s. 231

²¹ BOHUSLAV, L., 2014, s. 91 (op. cit.)

²² Čl. 39 LZPS

§ 8 poté zakotvuje teorii přičitatelnosti, kdy zákonodárce nejprve v prvním odstavci vyjmenoval, kdo musí jednat v zájmu či v rámci činnosti právnické osoby, a poté v odstavci druhém, za jakých podmínek lze takové jednání právnické osobě přičítat. Důležité je také zmínit, že není rozhodné, zdali se podaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba za právnickou osobu jednala, to je projevem zásady souběžné a nezávislé odpovědnosti fyzických a právnických osob.²³ Předmětné ustanovení dává právnické osobě v odstavci pátém možnost se trestní odpovědnosti zprostit, pokud právnická osoba vynaloží veškeré úsilí, které na ni lze spravedlivě požadovat. Tento odstavec byl do ZTOPO vložen již zmiňovanou novelou č. 183/2016 Sb. a je v literatuře kritizován.

Prvním nedostatkem, který Jelínek předmětnému ustanovení vytýká, je nedostatek terminologický, kdy zákonodárce užil termín „zprostit se“ namísto termínu „vyvinít se“, což by mohlo nesprávně indikovat, že se jedná o odpovědnost objektivní.²⁴ Jelínek dále poukazuje na spojení „*veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat*“. Jedná se o neurčitý právní pojem, který je dosud trestnímu právu neznámý, namísto kterého by bylo vhodnější uvést třeba demonstrativní výčet toho, co je na právnické osobě požadováno.²⁵ Judikatura k této podmínce uvádí, že je třeba především dodržování všech právních předpisů a přijetí vnitřních předpisů, kterými jsou osoby ve vedoucím, kontrolním, řídicím postavení či zaměstnanci povinni se řídit. Prosté přijetí takových předpisů ovšem nestačí, důležité je především jejich dodržování, kontrola a případná náprava zjištěných nedostatků.²⁶ Z uvedeného plyne, že judikatura se s neurčitými právními pojmy vypořádala vcelku úspěšně, neboť vyslovený názor vrchního soudu byl poté Nejvyšším soudem potvrzen. Tato judikatura bude relevantní i pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu dle ustanovení § 22a ZTOPO, který byl do ZTOPO vložen novelou č. 333/2020 Sb. Posledním nedostatkem, který Jelínek tomuto ustanovení vytýká, je nesprávná personifikace právnické osoby, jako umělého organizačního útvaru.²⁷ Žádný z těchto nedostatků nebyl adresován v dalších novelách ZTOPO. Velmi kritizovaná je také velice krátká legisvakanční doba ZTOPO, která činila pouhých 9 dnů.

²³ SMEJKAL, L., SYROVÝ, T.: *Vybraná judikatura z oblasti trestní odpovědnosti právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 13.

²⁴ JELÍNEK, J.: K rozsahu kriminalizace právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti In JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 45-46

²⁵ Tamtéž, s. 46.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 7 Tdo 110/2019, Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. 6 To 7/2017

²⁷ JELÍNEK, J.: K rozsahu kriminalizace právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti In JELÍNEK, J. a kol., 2017, s. 47. (op. cit.)

2. Compliance program

Právnícké osoby by se při svém působení měly snažit trestné činnosti především přecházet. Jedním z nástrojů, který jim toto umožňuje je compliance program. Pojem compliance je odvozen od anglického „to comply“, což znamená dodržovat, splňovat či jednat v souladu s. Pojem compliance je pojmem korporátním, nikoliv právním, a to ačkoli se v právních předpisech objevuje.²⁸ Význam tohoto pojmu je v literatuře definován jako: „zajištění souladu mezi společnostmi vykonávanou (podnikatelskou) činností a obecně závaznými právními předpisy a jinými předpisy (včetně předpisů interních) a etickými standardy.“²⁹ Samotný compliance program je poté definován jako: „interní systém zahrnující potřebná opatření, procesy, spjaté s praxí ve společnosti a s její každodenní činností.“³⁰ Jiná definice compliance programu jej definuje jako: „soubor pravidel, postupů, firemních struktur a podávání zpráv o činnosti, dále školení, monitorování mechanismů vymáhání práva, jejichž cílem je dosáhnout souladu s platnými trestními a civilními zákony a předpisy... a firemní politikou a firemní postupy.“³¹ Z výše uvedených definic je tak zřejmé, že účelem compliance programu je nastavení takového interního kontrolního systému, díky kterému bude možné provádět důslednou a kontinuální kontrolu a dohled nad zaměstnanci, případně členy právnícké osoby.³²

2.1. Funkce compliance programu

Odborná literatura definuje trojí rozdělení funkcí compliance programu ve světle zvažovaných odpovědnostních rizik pro právnícké osoby. Jde o tato rizika: reputační rizika, obchodní rizika, právní rizika a finanční dopad. Reputační riziko spočívá v zásahu do dobré pověsti právnícké osoby, a to jak v očích laické veřejnosti, tak ve smyslu důvěryhodnosti vůči obchodním partnerům. Obchodní rizika spočívají ve formě smluvních sankcí, dodavatelských odstávek či jiných sankcí, které mohou narušit či ohrozit obchodní činnost právnícké osoby. Právní rizika spočívají v možnosti vystavení se trestněprávnímu či správněprávnímu postihu. Finančním dopadem pak rozumíme snížení hodnoty společnosti.³³ Funkce compliance programu tak můžeme rozdělit takto: identifikační/analytická/ detekční funkce, preventivní funkce, ochranná funkce ex ante i ex post. Identifikační/analytická/detekční funkce spočívá v identifikaci a analýze rizik,

²⁸ Vyhláška České národní banky č. 117/2012 Sb., o podrobnější úpravě činnosti penzijní společnosti a účastnického fondu

²⁹ HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M.: *Compliance programy (nejen) v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 11

³⁰ Tamtéž s. 12

³¹ BOHUSLAV, L.: *Compliance Program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi*. In: JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právníckých osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 73

³² HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M., 2018, s. 11 (op. cit.)

³³ Tamtéž s. 13

kteře se společnosti vzhledem k její činnosti týkají.³⁴ U každé právnické osoby se bude jednat o rizika odlišná, např. u právnické osoby, která je provozovatelem uhelné elektrárny, půjde nepochybně o rizika v oblasti ochrany životního prostředí. U jiné právnické osoby, která je v rámci své činnosti především dodavatelem veřejných zakázek, zase půjde o riziko trestněprávního jednání v rámci pořádku ve věcech veřejných. Je proto na každém tvůrci compliance programu, aby před jeho tvorbou tato rizika ve vztahu k právnické osobě vydefinoval a kladl na ně zvýšený důraz. Preventivní funkce navazuje na funkci identifikační. Poté co bylo identifikováno možné riziko, je úkolem compliance programu zamezení vzniku odpovědnosti právnické osoby především tak, aby ke škodnému jednání vůbec nedošlo. Ochranná funkce ex ante a ex post spočívá v tom, že compliance program ochrání právnickou osobu, i když ke škodnému jednání došlo. Ta tak za něj nebude vůbec odpovědná a půjde pouze o exces jednajících fyzické osoby.³⁵

2.2. Compliance program v české právní úpravě

České trestní právo, především tedy ZTOPO, pojem compliance či compliance program nepoužívá. Právnická osoba nemá povinnost compliance program vytvořit, je to pro ni ovšem, vzhledem k přijatému ZTOPO, výhodné. O compliance programu je v kontextu českého trestního práva možno hovořit ve třech případech. Předně se jedná o dva případy plynoucí z ustanovení § 8, který zakotvuje teorii přičitatelnosti, a poté o případ plynoucí z nově vloženého ustanovení § 22a, které umožňuje podmíněné upuštění od výkonu zbytku zákazových trestů. V prvním případě jde o přičítání trestního činu právnické osobě, který byl spáchán jejím zaměstnancem. Z dikce ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) je možné *a contrario* dovodit, že pokud orgány právnické osoby provedly taková opatření, které měly provést dle jiného právního předpisu, nebo takové, které po nich lze spravedlivě požadovat, zejména provedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jímž jsou nadřizeny, anebo učinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu, tak z uvedeného plyne, že pokud trestný čin spáchá zaměstnanec právnické osoby, nedojde k přičtení tohoto trestného činu právnické osobě, její trestní odpovědnost tak vůbec nevznikne. Tato opatření lze provést právě skřez zavedení a zejména dodržování kvalitního compliance programu. Novelou č. 183/2016 Sb. byl do ustanovení § 8 vložen odst. 5. Tento dává právnické osobě šanci se z trestní odpovědnosti vyvinut, pokud vynaloží veškeré úsilí, které na ní bylo možné spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odst. 1 zabránila. Opět půjde zejména o přijetí a dodržování vhodného compliance programu, který analyzuje a identifikuje rizika ve snaze těmto

³⁴ HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M., 2018, s. 13 (op. cit.)

³⁵ Tamtéž s. 13–14.

rizikům zabránit. Právnícká osoba tak může např. určit okruh trestných činů, jejichž spáchání v souvislosti s podnikatelskou činností právnické osoby je možné, a pravidelně proškolenat své zaměstnance, členy volených orgánů apod. tak, aby jim bylo jasné, jak mají v určitých situacích jednat, aby ke spáchání trestného činu nedošlo. Pokud by některý ze zaměstnanců či člen voleného orgánu nejednal v souladu s takto nastaveným a pravidelně kontrolovaným compliance programem, došlo by z jeho strany k excesu a právnická osoba by se tak z trestní odpovědnosti vyvinila. Naopak pokud by pravidelně docházelo k jednání v rozporu s compliance programem a právnická osoba by na toto nijak nereagovala, jednalo by se o zjevně nefunkční compliance program a k vyvinění by nedošlo. Vzhledem k tomu, že v prvním případě ke vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby vůbec nedojde, neboť nedojde k přičtení předmětného jednání právnické osobě, bude mít ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) před ustanovením § 8 odst. 5 dle Bohuslava aplikační přednost.³⁶ Poslední případ, kdy lze hovořit o compliance programu v souvislosti s ZTOPO, je vložené ustanovení § 22a, kde je uvedeno, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, zejména pokud odsouzená právnická osoba doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena. Z uvedeného je zřejmé, že soud bude compliance program posuzovat z hlediska spáchané trestné činnosti čili přijatý compliance program by měl klást především důraz na to, aby nedošlo k opakování téže či podobné trestné činnosti za kterou byla právnická osoba odsouzena. Ani jeden z případů, kdy lze v souvislosti s ZTOPO hovořit o compliance programu, ovšem nepřibližuje právnickým osobám jeho obsah. Tento úkol je ponechán odborné veřejnosti a judikatuře. Zatímco judikatura ve svých rozsudcích posoudí zejména jednotlivé případy, tedy zdali přijatá opatření, resp. compliance programy, byly v konkrétních situacích dostatečné či nikoliv, případně proč dostatečné nebyly, odborná literatura by se měla zabývat tím, jak by měl compliance program vypadat a co by měl obsahovat. Stát prostřednictvím svých orgánů v tuzemském prostředí oproti zahraničí³⁷ zaostává, co se vytváření compliance programu týče, a až na výjimky nepředkládá žádnou osnovu vzorového compliance programu. Určitá vodítka poskytuje ÚOHS ve svém Interním programu dodržování soutěžních norem Úřadu na ochranu hospodářské soutěže³⁸ a Nejvyšší státní zastupitelství ve svém Průvodci novou právní úpravou pro státní zástupce –

36 BOHUSLAV, L.: Compliance program a jeho východiska v zahraniční praxi. In. JELÍNEK, J. a kol, 2017, s. 73 (op. cit.)

37 Např. oproti úpravě francouzské viz kapitola 4.3.

38 *Interní program dodržování soutěžních norem (Compliance programme – program slučitelnosti)* [online]. 2004 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2004/Infolist2004-04compliance.pdf

aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (verze pro veřejnost).³⁹ Bohuslav vymezil požadavky na obsah compliance programu do devíti bodů. Jde o:

1. Plnou podporu ze strany vedení společnosti
2. Nezávislé vyhodnocení trestněprávních rizik
3. Přijetí přiměřených pravidel a opatření pro odstranění či snížení rizik
4. Jednoznačný a přehledný systém vnitřních předpisů
5. Nastavený systém dělby kompetencí
6. Nastavený systém kontroly či auditů nad dodržováním přijatých pravidel a procesů
7. Zavedení a vyhodnocování tzv. oznamovatelské linky
8. Školení v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob a rizik z ní plynoucích
9. Poskytování efektivní právní podpory zejména zaměstnancům právnické osoby⁴⁰

Výše zmíněný obsah compliance programu zcela odpovídá již popsaným funkcím, které by compliance program měl zastávat. Dle komentářové literatury by pak měl compliance program stát na těchto zásadách

1. Zásada proporcionality, resp. přiměřenosti
2. Plná angažovanost vedení právnické osoby, resp. jejích orgánů
3. Systematické vyhodnocování rizik
4. Správná volba nástrojů interní kontroly, dohledu a organizace
5. Fungující komunikace a školení
6. Dostatečná kontrola⁴¹

Judikatura v oblasti compliance programů zmiňuje nad rámec toho, což již bylo výše řečeno, tedy že není důležité pouhé formální přijetí vnitřních předpisů, ale hlavně jejich faktické dodržování a vynucování, také kritérium přiměřenosti a kritérium vhodnosti. Dle Nejvyššího soudu je úkolem obecných soudů se v rámci posuzování ustanovení § 8 odst. 5 těmito kritérii zabývat ve smyslu neurčitých pojmů „veškeré úsilí“ a „spravedlivě požadovat“. Kritérium vhodnosti chápeme jako hledisko, zdali je vůbec příslušné opatření, které právnická osoba přijala, způsobilé dosáhnout zamýšleného cíle. Kritérium přiměřenosti chápeme jako hledisko, zdali existence opatření odpovídá situaci, ve které se právnická osoba nachází. Nejvyšší soud dále demonstrativně stanovil kritéria, kterými by se měly soudy zabývat. Jsou jimi: forma, struktura

³⁹ NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2020, [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Metodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf>

⁴⁰ BOHUSLAV, L.: Compliance Program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi. In. JELÍNEK, J. a kol., 2017, s. 80 (op. cit.)

⁴¹ ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 236

a velikost právnické osoby, předmět, zaměření a délka její činnosti, počet, složení, řízení, postavení zaměstnanců a dalších odpovědných pracovníků, jejich znalosti a dovednosti, a to se zřetelem na dřívější trestnou činnost, součinnost s orgány činnými v trestním řízení apod.⁴² V judikatuře se také objevuje vysvětlení neurčitých právních pojmů užitých zákonodárcem. Vrchní soud v Praze k pojmu veškeré úsilí uvádí, že se jedná o něco více než jen pouhé formální přijetí etického kodexu, etických norem apod. a jejich akceptace osobami, jejichž jednání se bude právnické osobě přičítat. Nejde tedy pouze o naplnění těchto formálních kroků, tedy přijetí vnitřních předpisů, ale také jejich reálné naplňování, kontrolování, revidování a doplňování. Vrchní soud se dále zamýšlel i nad pojmem spravedlivě požadovat. V souvislosti s tímto neurčitým právním pojmem poukázal na určitá kritéria, dle kterých je možné určit, co je na právnické osobě možné požadovat, aby došlo k jejímu vyvinění, mezi ně řadí i kritéria ekonomická. Je třeba tak se zabývat vnitřní strukturou právnické osoby, jejím obratem, počtem zaměstnanců apod., což bylo dále rozpracováno v judikatuře Nejvyššího soudu viz výše.⁴³ Poněkud kontroverzně poté působila metodika NSZ č. 1 SL 141/2017,⁴⁴ ze které plynulo, že je především úkolem právnické osoby aktivně se zasazovat o aplikaci ustanovení § 8 odst. 5, tedy taková právnická osoba nesměla zůstat nečinná. Jinými slovy je na právnické osobě, aby prokázala existenci okolností vypočtených v ustanovení § 8 odst. 5. Tento názor se objevil i v judikatuře. Krajský soud v Praze pak odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu Španělska č. 154/2016 z 29. 2. 2016, který se vyslovil v tom smyslu, že je na obžalobě, aby prokázala existenci okolností vedoucí ke zproštění trestní odpovědnosti právnické osoby, ovšem 7 z 15 členů trestního kolegia se vyslovilo proti tomuto názoru. Krajský soud tak uzavřel, že je toho názoru, že tento menšinový názor je v české právní úpravě hodný následování.⁴⁵ Vrchní soud v Olomouci ovšem takový názor nesdílí. Ve svém rozhodnutí uvedl, že je na orgánech činných v trestním řízení, aby zjistily a posoudily, jaká opatření ve smyslu ustanovení § 8 odst. 5 právnická osoba zavedla, respektive dodržovala.⁴⁶ NSZ svou metodiku aktualizovalo pod č. 1 SL 113/2020.⁴⁷ Z této nyní plyne, že je právem právnické osoby navrhopvat důkazy, které by mohly vyústit v aplikaci ustanovení

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, 6 Tdo 1332/2018-32

⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. 6 To 7/2017

⁴⁴ NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2016, s. 22-23 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Aktualizovan%C3%A1-metodika-NSZ-Aplikace-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO.-Pr%C5%AFvodce-novou-pr%C3%A1vn%C3%AD-%C3%BApravou-pro-st%C3%A1tn%C3%AD-z%C3%A1stupce.pdf>

⁴⁵ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2018, sp. zn. 11 To/143/2018

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2018, sp. zn. 1 To 54/2018

⁴⁷ NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2020, s. 20-21 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Metodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf>

§ 8 odst. 5, tedy k jejímu vyvinění, nejedná se tak o její povinnost. V metodice je dále uvedeno, že orgány činné v trestním řízení jsou vázány zásadami uvedenými v TŘ, zejména v ustanovení § 2 odst. 5, tj. zásada materiální pravdy, zásada vyhledávací. Orgány činné v trestním řízení jsou odpovědné za zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, vyhledávají relevantní důkazy svědčící v neprospěch i ve prospěch obviněného, a to zejména v přípravném řízení. Soud má poté povinnost doplnit dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí. Z uvedeného je jasné, že k obrácení důkazního břemene nedochází, k tomu by byla třeba změna dikce základních zásad trestního řízení. Jinými slovy, orgány činné v trestním řízení by měly zjišťovat i ty skutečnosti, které svědčí ve prospěch obviněné právnické osoby ve smyslu vyvinění dle ustanovení § 8 odst. 5. Obdobně soud pro to, aby mohl učinit rozhodnutí ve věci, by měl zkoumat, zdali zde takové skutečnosti jsou či nikoliv.

3. Sankcionování právnických osob

Sankcionování právnických osob je jednou z nejdůležitějších oblastí trestní odpovědnosti právnických osob. Napříč kontinentální Evropou můžeme pozorovat různé přístupy k sankcionování právnických osob, ať již z pohledu druhu sankcí nebo jejich přísnosti. Existují státy, které zakotvily pouze jedinou sankci, kterou lze právnické osobě uložit, tou je pokuta (peněžitý trest). Jiné státy upravily sankcionování právnických osob za použití širší palety možných sankcí. ZTOPO upravuje sankcionování v části třetí, která je rozdělena do pěti hlav, jimiž jsou obecná ustanovení, ukládání jednotlivých druhů trestů, zánik výkonu trestu, ochranná opatření a zánik účinků odsouzení. Z uvedeného plyne, že ZTOPO, stejně jako TZ, zakotvuje dualismus trestních sankcí, kdy na jedné straně upravuje sankce a na straně druhé ochranná opatření. ZTOPO užívá pro sankce termín tresty, což je v literatuře kritizováno, jak již bylo řečeno v kapitole 1.3.⁴⁸ Sankcí, respektive trestem, rozumíme: „*zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání.*“⁴⁹ Je na zákonodárci, aby upravil rozdílné druhy sankcí tak, aby se jimi daly postihovat co možná nejefektivněji všechny druhy trestné činnosti. ZTOPO upravuje celkem 9 druhů sankcí, které lze právnické osobě uložit. Z uvedeného plyne, že výčet sankcí není totožný s tresty, které lze uložit osobám fyzickým. Fyzickým osobám lze dle TZ uložit celkem 13 druhů trestů. Tento výčet bývá v literatuře doplňován o podmíněné odsouzení jako samostatný druh trestu, což je navíc podpořeno jeho zahrnutím do výčtu druhů trestních opatření, které lze uložit podle ZSVM.⁵⁰ Právnické osobě tak lze dle ustanovení § 15 odst. 1 ZTOPO uložit následující sankce: zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz držení a chovu zvířat, zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí a uveřejnění rozsudku. Předmětný výčet je taxativní. V souladu se zásadou *nulla poena sine lege*, plynoucí z čl. 39 LZPS, nelze právnické osobě uložit jinou sankci, než právě uvedenou. Zvláštností sankcionování právnických osob je fakt, že uložená sankce téměř vždy dopadne i na jiné osoby, než jen na osobu právnickou, půjde o její zaměstnance, věřitele nebo spotřebitele. Sankcionování právnických osob je tak určitou formou kolektivního trestu.

Teorie provedla rozdílná dělení sankcí. Tak např. Bohuslav dělí sankce na peněžitě sankce, sankce poškozující reputaci právnické osoby, sankce omezující právnickou osobu a sankce nápravného charakteru pro právnickou osobu.⁵¹ Čentěš dělí sankce na sankce směřující proti reputaci právnické osoby, sankce postihující majetek právnických osob, sankce směřující

⁴⁸ JELÍNEK, J., 2019, s. 281–282 (op. cit.); BOHUSLAV, L., 2014, s. 147 (op. cit.)

⁴⁹ JELÍNEK, J. a kol., 2017, s. 383 (op. cit.)

⁵⁰ Tamtéž, s. 392

⁵¹ BOHUSLAV, L., 2014, s. 148 (op. cit.)

proti činnosti právnických osob a sankce postihující samotnou existenci právnických osob.⁵² Jelínek dělí sankce na trest výjimečný, tresty majetkové, tresty zákazové a tresty difamující.⁵³ O ochranných opatření pojednává kapitola 3.4.

3.1. Účel sankcionování právnických osob

Účel trestu se u fyzických a právnických osob liší, a to vzhledem k jejich povaze. Účelem trestu pro fyzické osoby je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v páchání další trestné činnosti, vychovat odsouzeného tak, aby vedl řádný život a výchovně působit na další členy společnosti.⁵⁴ U právnických osob lze těžko hovořit o výchově odsouzené tak, aby vedla řádný život, avšak v omezené míře lze připustit i takové působení na právnickou osobu, aby došlo k její nápravě, respektive změně její korporátní kultury a v budoucnu již trestnou činnost nepáchala. Je tak kladen důraz hlavně na represivní a preventivní účel trestání, přičemž je potlačena funkce resocializační.⁵⁵ Účel tak splňuje především funkci ochrannou s prvky represe, funkci nápravnou a funkci odčerpání výnosů z trestné činnosti.⁵⁶ Funkce ochranné je pak dosaženo zejména individuální represí, individuální prevencí a generální prevencí.⁵⁷ V souvislosti s účelem trestu je vhodné si také položit otázku, jaký účel má sankce v případě přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce. ZTOPO zavedl nový institut přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce v ustanovení § 10 ZTOPO. Tento poněkud kontroverzní institut, kterým se zákonodárce inspiroval v úpravě rakouské, je v literatuře kritizován.⁵⁸ Šelleng se ovšem zamyslel nad účelem sankcionování právního nástupce a uvádí, že je třeba odlišovat situaci, kdy půjde o nezaviněný přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce. V takovém případě bude účelem sankce eliminace protiprávně nabyté konkurenční výhody. Sankce tak bude mít prvky funkce reparační, která je pro trestní právo atypická. V případě, kdy právní nástupce vznikl přeměnou původní právnické osoby za účelem zakrytí předchozí trestné činnosti, nebo když nastupující právnická osoba věděla o spáchané trestné činnosti,

⁵² ČENTĚŠ, J.; PRYKRYL, O.: Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osob v trestnom zákone. In *Acta Universitatis Brunensis Iuridicia*, Brno: MU, 2008, č. 337, s. 209

⁵³ JELÍNEK, J., 2019, s. 292 (op. cit.)

⁵⁴ JELÍNEK, J. a kol., 2017, s. 389 (op. cit.)

⁵⁵ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J.: Sankce de lege lata a de lege ferenda. In JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 98

⁵⁶ JELÍNEK, J., 2019, s. 286 (op. cit.)

⁵⁷ KALVODOVÁ, V.: Vybrané aspekty sankcionování právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol., 2014, s. 234 (op. cit.)

⁵⁸ Srov. ŠELLENG, D., 2019, s. 135–138 (op. cit.)

pak přichází do úvahy opět funkce represivní a preventivní.⁵⁹ Jelínek právní úpravu sankcionování právnických osob kritizuje, a to vzhledem k chybějícímu účelu sankcionování v ZTOPO.⁶⁰

Základní principy pro sankcionování právnických osob jsou stanoveny v TZ a jsou stejné jak pro fyzické, tak právnické osoby. Patří mezi ně princip dualismu trestních sankcí, princip zákonnosti trestů a trestních opatření, princip přiměřenosti trestních sankcí, princip soudcovské individualizace, princip subsidiarity trestní represe a zásada humanismu trestních sankcí.⁶¹

3.2. Kritéria sankcionování právnických osob

ZTOPO stanovuje v ustanovení § 14 obecná kritéria pro ukládání trestů. Těmito kritérii podle předmětného ustanovení jsou povaha a závažnost trestného činu, poměry právnické osoby, včetně její dosavadní činnosti a majetkových poměrů, působení právnické osoby po činu, přihlídnutí k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost právnické osoby. Povaha a závažnost trestného činu je dle ustanovení § 39 odst. 2 TZ určena především významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za nichž byl spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění, jeho pohnutku, záměrem nebo cílem. Co se významu chráněného činu týče, pak je v komentářové literatuře uvedeno pravidlo, že: „čím závažnější je konkrétní chráněný zájem, tím závažnější jsou útoky proti němu.“⁶² Ohledně míry zavinění, pohnutky, záměru nebo cíle bude důležitý zejména vztah fyzické osoby, jejíž jednání je právnické osobě přičítáno, s právnickou osobou. Důležitým aspektem bude též hodnocení korporátní kultury právnické osoby.⁶³ Soud by při stanovení trestu měl vzít do úvahy i okolnosti obecně polehčující či přitěžující. V literatuře je pak vysloven názor, že určitá okolnost může být pro osobu fyzickou polehčující, ale naopak pro osobu právnickou přitěžující. Jako příklad je uvedena osoba blízká věku mladistvému ve funkci statutárního orgánu, kdy fyzické osobě by svědčila okolnost obecně polehčující dle ustanovení § 41 písm. f), právnické osobě by ovšem šlo vytýkat, že taková osoba do funkce statutárního orgánu byla zvolena.⁶⁴ V rámci poměrů právnické osoby půjde zejména o její celkové postavení, např. bude třeba zhodnotit počet zaměstnanců, počet klientů, zhodnotit její dosavadní (ne)podnikatelskou činnost, ale také její dosavadní činnost ve veřejném životě, zda se právnická osoba nedopouštěla protiprávních jednání etc. Co se majetkových poměrů týče, mělo by dojít ke zhodnocení celkové ekonomické situace

⁵⁹ ŠELLENG, D., 2019, s. 145-146 (op. cit.)

⁶⁰ JELÍNEK, J., 2019, s. 283 (op. cit.)

⁶¹ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 111-112 (op. cit.)

⁶² Tamtéž, s. 113

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž, s. 113-114

společnosti.⁶⁵ V neposlední řadě musí vzít soud do úvahy i účinky a důsledky, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost právnické osoby. Toto obecné kritérium se může jevit jako problematické např. u trestu uveřejnění rozsudku, viz kapitola 3.3.10.

Poněkud kontroverzně působí kritérium, kdy soud přihlédne k tomu, zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický význam nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost. Toto kritérium tak znamená jisté zvýhodnění takových právnických osob oproti právnickým osobám ostatním. V konečném důsledku by tak v případě totožné trestné činnosti byl právnické osobě, která do této kategorie spadá, uložen mírnější trest, než právnické osobě, která do této kategorie nespadá. Jednalo by se tak o porušení principu rovnosti před zákonem. Činnost, která by pak do tohoto ustanovení spadala by mohla být činnost v energetice, jaderné energetice, bankovníctví, pojišťovnictví, v dodávkách armádního materiálu apod. Jelínek v této souvislosti oponuje, že právě v těchto oblastech by se mělo dbát na dodržování práva a případné protiprávní činy by tak měly být sankcionovány o to přísněji.⁶⁶ Bohuslav podává demonstrativní výčet možných právnických osob, na které by se toto ustanovení mohlo vztahovat, jsou jimi např. ČEZ, ČEPS, ČEPRO, Česká televize, Český rozhlas, České dráhy či veřejné vysoké školy.⁶⁷

V ustanovení § 14 odst. 2 jsou pak stanovena kritéria pro ukládání ochranných opatření. K ochranným opatřením více viz kapitola 3.4.

Ustanovení § 14 odst. 3 poté ukládá soudu povinnost přihlédnout i k důsledkům, které může mít uložený trest na třetí osoby, zejména na poškozeného a věřitele právnické osoby, jejichž pohledávky vznikly v dobré víře a nemají původ nebo nesouvisí s trestným činem právnické osoby. *A contrario* tak lze dovodit, že k pohledávce věřitele, která souvisí s trestným činem právnické osoby, soud nepřihlédne.

3.3. Jednotlivé sankce

3.3.1. Trest zrušení právnické osoby

Jako první je v ZTOPO v ustanovení § 16 upraven trest zrušení právnické osoby, který je zároveň nejzávažnějším trestem, jaký lze právnické osobě uložit. Tento trest spočívá v tom, že právnická osoba nabytím právní moci rozhodnutí, kterým byl tento trest uložen, vstupuje

⁶⁵ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 114-115 (op. cit.)

⁶⁶ JELÍNEK, J., 2019, s. 295–296 (op. cit.)

⁶⁷ BOHUSLAV, L., 2014, s. 158 (op. cit.)

do likvidace. Účelem likvidace je vyřešit, respektive vyrovnat, stávající závazkové vztahy.⁶⁸ Dá se říci, že se tak jedná o trest smrti pro právnické osoby.⁶⁹ ZTOPO vylučuje majetek, který nelze použít pro uspokojení věřitelů vzhledem k jeho povaze nebo charakteru nebo vzhledem k povaze a charakteru trestného činu. Jedním z komentovaných nedostatků úpravy této sankce je, že ačkoliv se jedná o sankci nejzávažnější, byl tento trest ukládán osobám, jejichž zrušení mělo být provedeno spíše cestou civilního práva.⁷⁰ Zrušení právnické osoby lze dle Jelínkova dělení, které je uvedeno výše, podřadit do skupiny výjimečných trestů a jako s takovým by s ním mělo být i zacházeno. Výše uvedená výtka je tedy zcela oprávněná. Autorka také navrhuje, aby tento trest jako výjimečný byl v zákoně označen.⁷¹ Tento trest lze uložit pouze právnické osobě, je tak upraven výlučně v ZTOPO. Z předmětného ustanovení plyne několik podmínek, které je nutné pro uložení tohoto trestu splnit. Předně musí mít společnost sídlo v České republice, což je logické, neb soud nemůže zrušit právnickou osobu, která není subjektem tuzemského práva. Další podmínkou je, že činnost právnické osoby musí spočívat převážně nebo zcela v páčání trestné činnosti. Tato podmínka je kritizována pro své neurčité znění.⁷² V komentářové literatuře dochází k zamyšlení nad pojmy zcela nebo převážně, kdy je uvedeno v případě pojmu převážně, že jde o činnost: „*ve které rozsah trestné činnosti je vyšší než polovina obvyklé (tj. nikoliv protiprávní) činnosti právnické osoby.*“⁷³ Tento názor se objevuje i v dalším komentáři k ZTOPO.⁷⁴ Úskalím této právní úpravy ovšem je kritérium dle kterého posuzovat, zdali právnická osoba páchá převážně trestnou činností či nikoliv. Soudy v takovém případě budou muset uložení tohoto trestu pečlivě zdůvodnit a uvést, proč dle jejich názoru trestná činnost právnické osoby převažovala nad legální činností.⁷⁵ V usnesení Krajského soudu v Plzni jsou uvedena jako kritéria pro určení, zdali činnost právnické osoby spočívala převážně v páčání trestné činnosti, následující: hledisko času, vynaložených prostředků, počet zainteresovaných osob nebo rozsah aktivit právnické osoby.⁷⁶ Uvedený výčet určitě není konečný a představuje tak určité vodítko, jak posuzovat, zdali činnost právnické osoby převážně spočívala v páčání trestné činnosti. Další podmínka pro uložení tohoto trestu je dána povahou právnické osoby, kdy je stanoveno, že: „*Trest zrušení právnické osoby nelze uložit,*

⁶⁸ ČERNÁ, S., ŠTENGLIOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 239

⁶⁹ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J.: *Sankce de lege lata a de lege ferenda*. In. JELÍNEK, J. a kol, 2017, s. 99. (op. cit.)

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 127 (op. cit.)

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ ŠAMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J., 2018, s. 392 (op. cit.)

⁷⁵ Viz Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. To 292/2017, které kritizuje rozhodnutí soudu prvního stupně právě proto, že skutečností, zdali byla splněna podmínka převažující trestné činnosti právnické osoby, se soud prvního stupně vůbec nezabýval.

⁷⁶ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 6 To 148/2016

vyklučuje-li to povaha právnické osoby.“ Komentářová literatura se vcelku shoduje, že se jedná o právnické osoby veřejného práva.⁷⁷ Bohuslav k tomuto uvádí, že ve spojení s ustanovením § 14 odst. 1 ZTOPO, který upravuje povinnost soudu přihlídnout při ukládání trestu ke strategickému významu právnické osoby pro společnost, tento trest takové právnické osobě nebude možné vůbec uložit.⁷⁸ Určité pochybnosti může vyvolat otázka, zdali lze takový trest uložit politickým stranám. Komentářová literatura se shoduje, že tomu tak je.⁷⁹ Objevuje se však i názor, že politické straně či hnutí takový trest uložit nelze. Šelleng uvádí, že považuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích za *lex specialis* k ZTOPO. Poukazuje na to, že zákon č. 424/1991 Sb., v ustanovení § 13 obsahuje taxativní výčet, jakým způsobem lze zrušit politickou stranu či hnutí, přičemž možnost jejího zrušení v trestním řízení trestními soudy absentuje. Na podporu tohoto argumentu odkazuje na vývoj slovenské právní úpravy, kde došlo k novelizování tamního zákona č. 85/2005 Z. z., o politických stranách, který nově obsahuje ustanovení o zrušení politické strany v rámci trestního řízení trestním soudem.⁸⁰ Zatímco komentářová literatura se předmětnou otázkou zabývá z hlediska zakotvení základních práv v LZPS, autor uvedeného názoru toto zcela opomíjí a konstatuje derogaci ZTOPO na základě pravidla *lex specialis derogat legi generali*, čímž v podstatě obchází argumentaci, která se v komentářové literatuře objevuje a nastoluje novou polemiku, se kterou by se měla praxe vypořádat, což se doposud nestalo. Lze se zde zamýšlet nad tím, zdali naopak není ZTOPO *lex specialis* k dříve jmenovanému zákonu č. 424/1991 Sb. Ten totiž řeší vznik, změnu a zánik politické strany či hnutí, hospodaření apod., kdežto ZTOPO řeší pouze trestní odpovědnost právnických osob, tedy pouze dílčí prvek fungování politické strany a trest zrušení právnické osoby v tomto smyslu působí jako speciální ustanovení nad rámec obecně zakotvených důvodů pro zánik politické strany či hnutí dle zákona č. 424/1991 Sb. Obdobný názor zastává i u církví a náboženských společností, kterým podle něj nelze uložit trest zrušení právnické osoby s odkazem na ustanovení § 16 odst. 1 ZTOPO, který v druhé větě říká, že: „Trest zrušení právnické osoby nelze uložit, vyklučuje-li to povaha právnické osoby.“⁸¹ Ani tento názor není odbornou veřejností přijímán.⁸² V případě církví a náboženských společností nelze uplatnit teoretickou konstrukci, kterou autor uplatnil u politických stran, neboť zákon č. 3/2002 Sb., o církvích

⁷⁷ ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRÍVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J., 2018, s. 392–393 (op. cit.); JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 128 (op. cit.)

⁷⁸ BOHUSLAV, L., 2014, s. 158 (op. cit.).

⁷⁹ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 128. (op. cit.), FOREJT, P., HABARTA, P., TREŠLOVÁ, L., 2012, s. 144 (op. cit.), ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRÍVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J., 2018, s. 393 (op. cit.)

⁸⁰ ŠELLENG, D.: *Trestní odpovědnost politických stran*. In: JELÍNEK, J. a kol., 2017, s. 259–260 (op. cit.)

⁸¹ ŠELLENG, D., 2019, s. 199 (op. cit.)

⁸² ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRÍVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. 2018 s. 393 (op. cit.)

a náboženských společnostech obsahuje ustanovení § 22, ze kterého plyne, že církvím a náboženským společnostem lze uložit trest dle zvláštního předpisu. Vztah mezi ZTOPO a tímto zákonem je tak postaven na jisto. Poslední podmínkou, kterou je třeba splnit pro uložení trestu zrušení právnické osoby, je případ, kdy se jedná o banku, pojišťovnu, zajišťovnu apod., zde je před uložením této sankce nutné vyjádření České národní banky ohledně důsledku uložení této sankce. Obdobně tomu je i pokud je právnická osoba komoditní burzou, tam je třeba vyjádření příslušného orgánu státní správy. Je důležité si uvědomit, že takové vyjádření není pro soud žádným způsobem závazné, ačkoliv je soud k němu povinen přihlídnout. Platná právní úprava vlastní průběh vyjádření nijak neřeší, vše je tedy ponecháno praxi.⁸³ Vzhledem k nezávaznosti takového sdělení, si lze představit situaci, kdy právnická osoba v trestním řízení, vůči které bude takové sdělení vyznívat negativně, předloží soudu např. zpracovaný znalecký posudek, který bude s tímto sdělením v kontrapozici. Bude poté na soudu, aby vyhodnotil, zdali je uložení takového trestu vhodné či nikoliv, a obdobně by se dalo postupovat i ze strany státního zástupce.

Dá se tedy uzavřít, že trest zrušení právnické osoby je trestem, který by měl být uložen pouze ve výjimečných případech, neb jako k výjimečnému k němu i právní teorie přistupuje. Soudy by při ukládání tohoto trestu měly pečlivě odůvodnit, proč tento trest byl udělen, a hlavně kvantifikovat rozsah činnosti, která spočívala v páchání trestné činnosti, tak aby nedošlo k pochybnosti o tom, zdali byla základní podmínka pro uložení tohoto trestu naplněna. V opačném případě by se mělo postupovat dle zásady *in dubio mitius*. Ačkoliv většina autorů zastává názor, že tento trest lze uložit i politickým stranám, odborovým organizacím, církvím a náboženským společnostem, objevuje se i názor opačný.

3.3.2. Trest propadnutí majetku

Druhým trestem, který ZTOPO upravuje je trest propadnutí majetku. Propadnutí majetku je významným trestem, neboť může postihovat celý majetek právnické osoby, případně jeho část. Jedná se tak o zásah do ústavně garantovaného práva vlastnit majetek dle čl. 11 LZPS. ZTOPO upravuje tento trest v ustanovení § 17, kdy v odst. 1 uvádí, že tento trest lze uložit pouze za zvlášť závažný zločin, kterým pro sebe nebo pro jiného právnická osoba získala nebo se snažila získat majetkový prospěch. Dle odst. 2 lze tento trest uložit i v případě, kdy je to u konkrétního zločinu uvedeno. Je tedy lhostejné, zdali by takovým zločinem získala nebo se snažila získat právnická osoba majetkový prospěch. Při studování textu zákona vyplyne na první pohled značný nedostatek právní úpravy. Trest propadnutí majetku, ačkoliv je v hierarchii trestů zařazen na druhém místě

⁸³ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. 2018 s. 394 (op. cit.)

jako trest druhý nejvýznamnější, lze uložit pouze za zvlášť závažný zločin⁸⁴ nebo za zločin,⁸⁵ zatímco trest zrušení právnické osoby, o kterém bylo pojednáno výše, lze uložit za jakýkoliv trestný čin, jsou-li splněny podmínky pro jeho uložení. Majetkový prospěch dle odst. 1 chápeme jako: „získání přírůstku právnické osoby, anebo skutečnost, že nedošlo k úbytku, který by bylo možné očekávat, kdyby se právnická osoba nedopustila zvlášť závažného zločinu.“⁸⁶ Majetkem je dle ustanovení § 495 OZ vše, co osobě patří. ZTOPO stanoví, že propadnutí majetku může postihnout buď celý majetek nebo jeho část. Obdobně jako u sankce zrušení právnické osoby, je v případě, kdy taková sankce má postihnout banku, zahraniční pobočku banky, pojišťovnu, zajišťovnu etc., třeba nejdříve obstatat vyjádření ČNB, až poté může být tato sankce uložena. Tento trest je upraven také v TZ, ze kterého plyne, že propadnutý majetek připadá státu. Bohuslav v souvislosti s ukládáním tohoto trestu kritizuje absenci kritéria, které zákonodárce stanovil pro peněžitý trest, tedy že uložení takového trestu nesmí být na újmu práv poškozeného.⁸⁷

3.3.3. Peněžitý trest

Třetí sankcí, kterou ZTOPO upravuje, je peněžitý trest. Peněžitý trest je sankcí univerzální. Určité státy zakotvily peněžitý trest jako jedinou sankci, kterou lze právnické osobě za spáchání trestného činu uložit. Jsou jimi např. Rakousko či Dánsko. Jiné státy, stejně tak jako Česká republika, upravily sankcionování právnických osob uvedením širší palety trestů, které lze právnickým osobám uložit. ZTOPO tuto sankci upravuje poměrně stroze, a to tak, že stanoví podmínky, za kterých lze tento trest uložit. Jimi jsou spáchání úmyslného či nedbalostního trestného činu a zákaz jeho uložení, pokud by byl peněžitý trest na újmu poškozeného. ZTOPO stanoví odlišně od TZ výši denní sazby, a to poměrně výrazně. Počet denních sazeb ZTOPO nestanoví a použije se tak TZ. Denní sazba činí nejméně 1 000,- Kč, nejvýše 2 000 000,- Kč, oproti denní sazbě pro fyzickou osobu v rozmezí 100,- Kč až 50 000,- Kč se tak jedná o značný rozdíl při stejném počtu 20 až 730 denních sazeb. Z výše uvedeného plyne značný nepoměr při ukládání tohoto trestu fyzickým a právnickým osobám, přičemž fyzické osobě lze uložit peněžitý trest ve výši 2 000,- Kč, nejvýše 36 500 000,- Kč, zatímco právnickým osobám nejméně 20 000,- Kč, nejvýše 1 460 000 000,- Kč. TZ stanoví, že počet denních sazeb určí soud s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestné činnosti a výše jednotlivých denních sazeb zase se zřetelem k osobním

⁸⁴Dle TZ se jedná se o úmyslné trestné činy, za než zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let

⁸⁵ Dle TZ se jedná o všechny trestné činy, které nejsou přečiny. Přečinem rozumíme nedbalostní trestné činy a ty úmyslné, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do pěti let včetně

⁸⁶ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 132 (op. cit.)

⁸⁷ BOHUSLAV, L., 2014, s. 159 (op. cit.)

a majetkovým poměrům. Výhoda této konstrukce peněžitého trestu spočívá v jeho transparentnosti.⁸⁸ Ta se projevuje tím, že u obdobně závažných trestných činů bude stanoven podobný počet denních sazeb, ty budou ovšem v rozdílné výši, a to podle majetkových poměrů pachatelů. Drápal však vyjadřuje pochybnosti nad tím, zdali takový koncept byl v praxi českými soudy přijat. Z jeho výzkumu mimo jiné vyplývá, že soudci nezdědka kdy nejdříve určí celkovou výši peněžitého trestu a až poté tento trest rozdělí do jednotlivých denních sazeb.⁸⁹ Nejvyšší soud ve své judikatuře uvádí, že pro uložení peněžitého trestu je třeba zkoumat majetkové poměry pachatele, přičemž se vychází z čistého příjmu pachatele za jeden den.⁹⁰ U právnických osob lze majetkové poměry zjistit z výše vlastního kapitálu, výše pohledávek nebo závazků, vlastnictví věci movitých nebo nemovitých, vlastnictví cenných papírů a celkové ekonomické situace právnické osoby.⁹¹ ZTOPO stanoví, že uložení peněžitého trestu nesmí být na újmu práv poškozeného, tím je myšlen nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení dle TŘ. Na výše uvedené navazuje tzv. „*the overspill problem*“. V případě, kdy je peněžitý trest příliš vysoký, může dojít k situaci, kdy postižená právnická osoba promítne peněžitý trest do zvýšení cen a trest tak fakticky přeneseme na své zákazníky. Jiným důsledkem může být situace, kdy právnická osoba, vzhledem k výši peněžitého trestu, nebude schopna dostát svým závazkům vůči věřitelům, případně mohou nastat problémy v dodavatelských řetězcích, které kromě nepříznivých dopadů na dodavatele či distributory zboží a služeb právnické osoby, se opět přenesou na spotřebitele, kdy na trhu bude určité zboží či služba chybět. V neposlední řadě může peněžitý trest dopadnout i na akcionáře či společníky právnické osoby, kteří nemusí mít s trestnou činností právnické osoby nic společného,⁹² zejména, pokud se jedná o akcionáře či společníky s minoritním podílem na právnické osobě, kteří ačkoliv se budou snažit dění v právnické osobě ovlivnit, budou se pokoušet o zakotvení compliance programu, tak nebudou ve své snaze úspěšní, a přesto na ně peněžitý trest dopadne např. snížením výše dividend akcionářů či poklesem hodnoty akcie. Lze samozřejmě namítat, že při vstupu do společnosti měl akcionář či společník zvážit všechna rizika s tím spojená.

„*The overspill problem*“ ovšem nelze vztahovat pouze na právnické osoby, neb stejné premisy, zejména co se dopadu na spotřebitele, věřitele a jiné obchodní partnery týče, lze předpokládat i u fyzických osob podnikajících, kterým byl uložen peněžitý trest. Lze také podotknout, že obdobná situace může nastat i u jiných trestů, které buď přímo postihují majetek

⁸⁸ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 135 (op. cit.)

⁸⁹ DRÁPAL, J.: *Přiměřenost peněžitě sankce k majetku pachatele*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 88

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 825/2015

⁹¹ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 137 (op. cit.)

⁹² HORAN, S.: *Corporate crime*. West Sussex: Bloomsbury Professional, 2011, s. 433

právnícké osoby, nebo které omezují její činnost. Budou jimi propadnutí majetku, zákaz činnosti, zákaz držení a chovu zvířat,⁹³ zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži.⁹⁴ Soudy by tak při ukládání těchto druhů trestů měly pečlivě vážit jeho možné dopady.

Nepřiměřeně vysoký peněžitý trest by kromě důsledků výše uvedených mohl také znamenat zrušení právnické osoby, což nepochybně není jeho účelem. Je důležité také zmínit, že dle ustanovení § 68 odst. 6 soud nesmí uložit tento trest v případě, kdy by bylo zřejmé, že bude nedobytný. Úvahu nad tím, zdali trest bude dobytý či nikoliv by měl soud učinit v momentě, kdy zkoumá majetkové poměry právnické osoby, které může určit i odhadem. Nemělo by se tak stávat, že bude uložen peněžitý trest takové právnické osobě, která nemá žádný majetek, a u které je zjevné, že peněžitý trest nemůže být vykonán. Naopak nízký peněžitý trest neplní jeden z účelů trestu, a sice nepůsobí preventivně na ostatní právnické osoby, které tak nemusí odradit od páčání trestné činnosti a zároveň ani odsouzená právnická osoba nemusí být dostatečně motivována k tomu, aby trestnou činnost dále nepáchala. Peněžitý trest by tak neměl pro právnické osoby představovat pouze jednu nákladovou položku finančního plánu pro dosažení stanoveného cíle.⁹⁵ V této souvislosti je důležité zmínit, že zákonodárce se tomuto snaží předejít nejen strukturou peněžitého trestu, kdy výše denní sazby se odvíjí od majetkových poměrů odsouzené právnické osoby, ale také tím, že pro právnické osoby upravil relativně širokou paletu dalších trestů, které jim lze uložit.

3.3.4. Trest propadnutí věci

Čtvrtou sankcí, kterou ZTOPO upravuje, je propadnutí věci. ZTOPO zde přímo odkazuje na TZ, který stanoví podmínky pro uložení trestu propadnutí věci či propadnutí náhradní hodnoty a nepřináší podmínky odlišné. TZ v ustanovení § 70 rozlišuje obligatorní a fakultativní uložení tohoto trestu. V případě, kdy se jedná o věc, která je bezprostředním výnosem z trestné činnosti, tento trest soud uloží dle odst. 1 vždy. V případě, že se jedná o věc, která je nástrojem trestné činnosti, nebo která je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, má soud možnost takový trest uložit, obligatorně jej však uložit musí, pokud pachatel předmětnou věc drží v rozporu s právními předpisy. Alternativou propadnutí věci je propadnutí náhradní hodnoty, které upravuje ustanovení § 71 a přichází v úvahu v případě, kdy pachatel věc zničí, poškodí, znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní, zužitkuje, spotřebuje nebo jinak její propadnutí zmaří. Propadnutí náhradní hodnoty spočívá v tom, že státu propadne náhradní hodnota do výše hodnoty věci,

⁹³ Zde tento problém může nastat např. v případě chovných stanic.

⁹⁴ V případě, kdy je hlavní příjem právnické osoby generován z účasti na veřejných zakázkách může tento efekt vůči jejím věřitelům zcela určitě nastat.

⁹⁵ HORAN, S., 2011, s. 429–430 (op. cit.)

která měla být předmětem tohoto trestu. Příkladem věcí, které mohou být postiženy tímto trestem budíž peněžní prostředky na účtu pachatele trestného činu, či věci použité ke spáchání TČ podplácení dle § 332 TZ. Účelem tohoto trestu je zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti, odejmout mu prospěch z trestné činnosti, a to zneškodněním té věci.⁹⁶ Jak bylo řečeno výše, předmětem tohoto trestu mohou být i peněžení prostředky v bezhotovostní i hotovostní formě, tím ale nedochází k suplování peněžitého trestu, ten může být uložen i vedle tohoto trestu. Plyne to z rozdílného účelu těchto trestů, neboť účelem tohoto trestu na rozdíl od trestu peněžitého, je odejmout pachateli prospěch, který pro sebe trestným činem získal.

3.3.5. Trest zákazu činnosti

Pátou sankcí, kterou ZTOPO upravuje, je zákaz činnosti. Trest zákazu činnosti má subsidiární charakter k ostatním trestům omezující činnost právnické osoby.⁹⁷ To znamená, že bude-li pro konkrétní věc přílehavější specifický trest omezující činnost právnické osoby, měl by soud uložit ten. ZTOPO tento trest upravuje v ustanovení § 20, kdy stanoví, že takový trest lze uložit právnické osobě, pokud byl trestný čin spáchán v souvislosti s touto činností. Výměra je pak stanovena na 1 rok až 20 let, přičemž obdobě se použije ustanovení § 17 odst. 4 v případě, kdy taková sankce má postihnout banku, zahraniční pobočku banky, pojišťovnu, zajišťovnu etc. Je tak třeba nejdříve obstatat vyjádření ČNB, až poté může být tato sankce uložena, přičemž o tomto vyjádření platí již výše uvedené. Trest zákazu činnosti spočívá dle ustanovení § 73 TZ v tom, že se: „odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje zvláštní předpis.“ Komentářová literatura se shoduje, že pro právnické osoby je relevantní ta část předmětného ustanovení, která se vztahuje k činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení nebo jejíž výkon upravuje zvláštní předpis.⁹⁸ Právnická osoba může být ovšem dle ustanovení § 154 OZ členem voleného orgánu jiné právnické osoby, může tak vykonávat funkci statutárního orgánu v jiné právnické osobě, ačkoliv musí být pro účely výkonu této funkce zastoupena osobou fyzickou, členem takového orgánu se stává právě ona. Z uvedeného tak dovozují, že trest zákazu činnosti se pro právnické osoby uplatní i v rozsahu zákazu výkonu určité funkce, kterou může být právě zákaz výkonu funkce člena statutárního orgánu. Výše uvedenou tezi potvrzuje Nejvyšší soud, který říká, že: „Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon je možno

⁹⁶ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 142 (op. cit.)

⁹⁷ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář.* 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 117

⁹⁸ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I., 2018 s. 118 (op. cit.); JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 147 (op. cit.); ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRÍVNA, T., PÚRY, F., RÍHA, J., 2018, s. 453 (op. cit.)

zakázat, obsahuje § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce (např. člena statutárního orgánu jiné právnické osoby) nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.⁹⁹ Účelem tohoto trestu je zabránit pachateli v dalším páchání trestné činnosti, z tohoto důvodu také zákaz činnosti a trestná činnost musí být ve vzájemné souvislosti. Na rozdíl od trestu zrušení právnické osoby se v literatuře objevuje konzistentní názor, že tento trest nelze uložit politickým stranám či hnutím v rámci jejich politické činnosti.¹⁰⁰ Polemika, která se v souvislosti s tímto trestem objevuje, se týká délky jeho trvání, kdy takový trest, pokud by byl uložen na delší dobu, může de facto znamenat zrušení právnické osoby,¹⁰¹ respektive takové paralyzování její činnosti, které by nakonec ke zrušení vedlo. S tímto názorem se dá souhlasit, ostatně i jiné tresty, pokud jsou uloženy na samé horní hranici jejich zákonného rozmezí, mohou takový následek způsobit.

3.3.6. Trest zákazu držení a chovu zvířat

Šestou sankcí, kterou ZTOPO upravuje, je zákaz držení a chovu zvířat. Trest zákazu držení a chovu zvířat je novým trestem, který lze uložit jak právnickým, tak fyzickým osobám. Byl zaveden zákonem č. 114/2020 Sb., kterým došlo k novelizaci TZ, ZTOPO a TŘ. Jeho účelem je zabránit pachateli držet a chovat zvířata, tím je myšleno všechna zvířata. Odsouzené právnické osobě se tak po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje držení, chov či péče o zvíře. Důvodem pro jeho zavedení bylo vyplnění určité mezery v zákoně, kdy chovatele nebylo možné postihnout trestem zákazu činnosti či propadnutím věci a dosáhnout tak účelu výše zmíněného.¹⁰² Trestný čin, za který může být tento trest uložen, musí být dle ZTOPO spáchán v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře. Jeho výměra je stanovena až na 10 let pro osoby fyzické a až na 20 let pro osoby právnické. Lze se domnívat, že by pro právnické osoby měl účinky trestu zrušení právnické osoby, pokud by byl uložen na samé horní hranici svého zákonného rozmezí, zejména pro chovatelské stanice či jiné právnické osoby, jejichž hlavní činností je chov zvířat, což ovšem není jeho účel. Dle TŘ kontroluje výkon tohoto trestu krajská veterinární správa, která má vůči odsouzenému právo na vstup do obydlí či jiných prostor a pozemků, kde musí odsouzený strpět úkony bezprostředně související s kontrolou výkonu. Nedodržení tohoto trestu by naplnilo skutkovou

99 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019

100 SELLENG, D., 2019, s. 196 (op. cit.); ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GŘIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J, 2018, s. 457 (op. cit.)

101 BOHUSLAV, L., 2014, s. 157 (op. cit.).

102 PAVLOVIČOVÁ, K.: Trest zákazu držení a chovu zvířat. In Trestněprávní revue, Praha: C. H. Beck, 2021, č. 1, s. 23.

podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. f) a krajská veterinární správa má povinnost oznámit toto Policii České republiky.

3.3.7. Trest zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži

Sedmou sankcí, kterou ZTOPO obsahuje je trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži. Tento trest lze uložit pouze právnickým osobám, je tak výlučně upraven v ZTOPO, a to v ustanovení § 21. Tento trest lze uložit, pokud právnická osoba spáchá trestný čin v souvislosti s uzavíráním smluv na plnění veřejných zakázek nebo s jejich plněním, s účastí v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži. Tento trest spočívá v tom, že se: *„právnické osobě po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje v soudem stanoveném rozsahu uzavírat smlouvy na plnění veřejných zakázek, účastnit se zadávacího řízení nebo veřejné soutěže podle jiných právních předpisů.“* Z výše uvedeného plyne, že zákaz platí pro právnické osoby pouze na uzavírání smluv či účasti v zadávacím řízení. Pokud již smlouva s právnickou osobou byla uzavřena, nebude se na takovou smlouvu tento trest vztahovat. V literatuře je vysloven názor, že k takové smlouvě však již nebude možné uzavřít dodatek.¹⁰³ Soud musí při uložení tohoto trestu stanovit rozsah, v jakém se právnické osobě zakazuje uzavírat smlouvy na plnění veřejných zakázek, účastnění se zadávacího řízení či veřejné soutěže. Soud tak může zakázat právnické osobě pouze účast na veřejných zakázkách různého typu nebo také všech typů, toto ale musí výslovně ve svém rozhodnutí uvést.

Zvláštním právním předpisem v oblasti zadávání veřejných zakázek je zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, z něhož plynou doprovodné konsekvence pro pachatele určitých trestných činů. Zákon č. 134/2016 Sb., stanoví v ustanovení § 74 tzv. základní způsobilost, kterou musí splnit každá právnická osoba, pokud chce být dodavatelem. Zákon mimo jiné stanoví, že způsobilou není taková osoba, která byla v posledních 5 letech před zahájením zadávacího řízení odsouzena pro trestný čin uvedený v příloze 3 k předmětnému zákonu.¹⁰⁴ K zahlazeným odsouzením se ovšem nepřihlíží, což je ve vztahu k právnickým osobám důležité

¹⁰³ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I., 2018 s. 122 (op. cit.)

¹⁰⁴ Jedná se o trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině, trestný čin obchodování s lidmi, trestný čin podvodu, trestný čin úvěrového podvodu, trestný čin dotačního podvodu, trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti, trestný čin zneužití informace a postavení v obchodním styku, trestný čin sjednání výhody při zadávání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, trestný čin pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži, trestný čin pletichy při veřejné dražbě, trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie, trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci, trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby, trestné činy úředních osob, trestné činy úplatkářství a jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci

např. u peněžitého trestu, k jehož zahlázení dochází dle ustanovení § 27 vykonáním. Ustanovení ZTOPO, které upravuje zánik účinků odsouzení, prošlo novelizací, kdy do účinnosti novely byla doba potřebná k zániku účinků odsouzení stanovena na 15, 10 a 5 let dle institutu promlčení výkonu trestu. V tomto ohledu tak došlo k výrazně pozitivnímu posunu pro právnické osoby ve vztahu k prokazování základní způsobilosti, a tím došlo ke zmírnění sekundárních následků trestné činnosti. Do té doby znamenalo seabemírnější odsouzení právnické osoby za některý z vyjmenovaných trestných činů v podstatě automatickou diskvalifikaci z možnosti ucházet se o veřejné zakázky. Gřivna si v této souvislosti pokládá otázku, zdali se soudy touto doprovodnou konsekvencí ve vztahu k právnickým osobám zabývají, a odpovídá si, že nikoliv.¹⁰⁵ Ani současná právní úprava ovšem není s ohledem na sekundární následky trestné činnosti bezproblémová. Příkladem budiž situace, kdy právnická osoba spáchá jeden z vyjmenovaných trestných činů a bude jí uložen trest zákazu činnosti. Tato právnická osoba nebude po dobu jeho výkonu splňovat podmínku základní způsobilosti dle ustanovení § 74 ZVZZ. Nejprívětivější pro odsouzené právnické osoby jsou z tohoto hlediska tresty uveřejnění rozsudku, peněžitý trest, trest propadnutí majetku a trest propadnutí věci. Účinky odsouzení u těchto trestu zaniknou již jejich vykonáním, právnická osoba tak poté splňuje podmínku základní způsobilosti dle ustanovení § 74 ZZVZ. Jednoznačná situace je také u trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, jehož vykonáním také dochází k zániku účinků odsouzení. Problémová je situace u ostatních zákazových trestů, tedy trestu zákazu činnosti, trestu zákazu přijímání dotací a subvencí a trestu zákazu držení a chovu zvířat, po dobu jejichž trvání odsouzená právnická osoba nespĺňuje podmínku základní způsobilosti dle ZZVZ, a to ačkoliv by soud při ukládání těchto trestů došel k závěru, že uložení trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži není třeba. Lze samozřejmě namítnout, že je záměrem zákonodárce, aby se o veřejné zakázky ucházely pouze bezúhonné subjekty. Z tohoto hlediska pak ustanovení § 74 ZZVZ slouží svému účelu. Je třeba si ale uvědomit značný nepoměr mezi fyzickými a právnickými osobami, který zní v neprospěch osob fyzických. Jednak institut zahlázení odsouzení je u fyzických osob přísnější než zánik účinků odsouzení u osob právnických, za druhé fyzickým osobám nelze uložit trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, chybí zde tedy možnost diskvalifikace fyzické osoby z plnění veřejných zakázek na základě uvážení soudu.

Zákonodárce také opomněl otázku využívání poddodavatelů k plnění veřejných zakázek. Současná dikce tohoto trestu jej neumožňuje vztáhnout i na osobu poddodavatele veřejné zakázky ve smyslu ustanovení § 105 ZZVZ, neboť poddodavatel se zadávacího řízení neúčastní a také

¹⁰⁵ GŘIVNA, T.: Doprovodné konsekvence trestních sankcí: tresty, které nejsou vidět. In. GŘIVNA, T. ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.): *Ukládání trestů a jejich výkon*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 95

neuzavírá se zadavatelem veřejné zakázky smlouvu, vstupuje tak do právního vztahu s dodavatelem veřejné zakázky. Opačný závěr by tak nutně musel být v rozporu se zásadou *nulla poena sine lege*. Může tak nastat paradoxní situace, kdy je právnické osobě uložen trest zákazu plnění veřejných zakázek, sankcionovaná právnická osoba se ovšem bude podílet na veřejné zakázce jako poddodavatel, což může učinit i v případě, kdy dodavatelem by byla např. její dceřiná společnost nebo jiná společnost, jejíž vlastnická struktura je provázaná. Zadavatel má pouze omezené možnosti, jak tomuto zabránit. Dle ustanovení § 85 odst. 1 ZZVZ může zadavatel po dodavateli požadovat, aby předložil doklady, které prokáží základní způsobilost dle ustanovení § 74 ZZVZ jeho poddodavatele. Skutečnost, že takovému poddodavateli bude uložen trest zákazu plnění veřejných zakázek ovšem neznamená jeho automatickou diskvalifikaci. Takový trest by mu musel být uložen za trestný čin vyjmenovaný v příloze č. 3 k ZZVZ, viz pozn. pod čarou č. 96. Z uvedeného tak plyne, že trest zákazu plnění veřejných zakázek nemá ve své podstatě vliv na to, zdali určitá právnická osoba může vstoupit do právního vztahu s dodavatelem veřejné zakázky jako poddodavatelka, neboť omezení plynoucí z ustanovení § 85 je plně v rukou zadavatele veřejné zakázky a vztahuje se k trestní minulosti právnické osoby jako celku, nikoliv k tomuto konkrétnímu druhu trestu.

3.3.8. Zákaz přijímání dotací a subvencí

Osmou sankcí, kterou ZTOPO upravuje v ustanovení § 22 je trest zákazu přijímání dotací a subvencí. Tento trest lze uložit pouze právnické osobě, je tak upraven výlučně v ZTOPO. Výměra tohoto trestu je stanovena na 1 rok až 20 let. Tento trest dle odst. 3 předmětného ustanovení spočívá v tom, že se právnické osobě po dobu jeho výkonu zakazuje ucházet se o veškeré dotace, subvence, návratné finanční výpomoci nebo příspěvky nebo jakékoliv jiné veřejné podpory podle jiných právních předpisů, nebo výše jmenované přijímat. Soud musí v rozsudku uvést rozsah, ve kterém se odsouzená právnická osoba nesmí o dotace, subvence, návratné finanční výpomoci, příspěvky nebo jakékoliv jiné veřejné podpory ucházet či je přijímat. Podmínkou pro uložení tohoto trestu je dle odst. 1, pokud se právnická osoba dopustila trestného činu v souvislosti s podáním žádosti nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek, případně, pokud trestný čin souvisel s jejich poskytováním nebo využíváním. Účelem tohoto trestu je zabránit odsouzené právnické osobě v dalším páchání trestné činnosti.¹⁰⁶ Pojmy dotace, návratná finanční výpomoc, subvence, příspěvky, jiné veřejné podpory nejsou v ZTOPO definovány. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech stanoví

¹⁰⁶ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., 2013, s. 127 (op. cit.)

v ustanovení § 3 odst. 1 a) a b), že dotací rozumíme peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté fyzickým a právnickým osobám na stanovený účel a finanční návratnou výpomocí finanční prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté bezúročně právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel, které je povinen jejich příjemce vrátit. Pojem subvence chápeme jako účelově poskytované finanční prostředky ve specifických oblastech např. Státním fondem životního prostředí či Státním zemědělským intervenčním fondem.¹⁰⁷ Právnické osoby mohou také získat finanční podporu z fondů Evropské unie. Ve všech případech je třeba, aby se jednalo o podporu z veřejných zdrojů.¹⁰⁸

3.3.9. Podmíněné upuštění od zbytku výkonu zákazových trestů

Novelou ZTOPO č. 333/2020 Sb., došlo k vložení společného ustanovení § 22a pro zákazové tresty, od jejichž výkonu je nyní možné za splnění určitých podmínek upustit. Pro uplatnění tohoto institutu musí odsouzená právnická osoba prokázat, že dalšího výkonu není třeba. Zákonodárce poté demonstrativně upravil, jakým způsobem toto může právnická osoba prokázat. Právnická osoba by měla doložit účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem směřujících k předcházení trestné činnosti, včetně provedených nápravních opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena. Zákonodárce se tímto snaží motivovat odsouzenou právnickou osobu k tomu, aby zavedla compliance program. Soud zároveň musí stanovit odsouzené právnické osobě zkušební dobu v rozmezí jednoho až deseti let. Zkušební doba nesmí být kratší než zbytek trestu. Vzhledem k judikatuře, která se dotýká ustanovení § 8 ZTOPO, jak bylo zmíněno ve druhé části této práce, lze usuzovat, že se v jisté míře vztáhne i na toto ustanovení. Soud by tak při veřejném zasedání měl zhodnotit přijatý compliance program nejen po stránce formální, ale i po stránce materiální, tedy jakým způsobem dochází k jeho naplňování, jestli je způsobilý zabránit v budoucnu další trestné činnosti. Klíčové je, že právnická osoba musí být tou, kdo prokáže, že dalšího výkonu trestu již není třeba, proto její compliance program musí být funkční. Z tohoto hlediska, jak zmiňuje Duffek, je důležité, aby právnická osoba začala s přípravou compliance programu co nejdříve, klidně již během trestního stíhání.¹⁰⁹ Čím dříve implementace compliance programu právnická osoba provede, tím lépe dojde k ověření jeho účinnosti, neboť ta se dá ověřit až v čase, nikoliv hned po jeho přijetí. Právnická osoba také bude mít po dobu jeho účinnosti čas

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GŘIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J., 2018, s. 489 (op. cit.)

¹⁰⁸ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I., 2018 s. 125 (op. cit.)

¹⁰⁹ DUFFEK, L.: *Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu u právnických osob*. In. GŘIVNA, T. ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.), 2020, s. 194 (op. cit.)

k jeho pravidelnému vyhodnocování a doplňování. Soud bude moci vyhodnotit funkčnost compliance programu na základě reálných dat, a na jejich základě také posoudit, zdali je třeba výkonu zbytku trestu. V případě, že tyto data soud k dispozici mít nebude a funkčnost compliance programu nepůjde ověřit, bude logicky žádost právnické osoby zamítnuta. Právnická osoba může funkčnost přijatých opatření prokázat následujícím způsobem: výsledkem svědků o tom, že byla prováděná pravidelná školení, že jsou zaměstnanci vědomi rizik spojených s jejich prací apod., předložením listin o konání pravidelných školení, konáním pravidelných porad, jejichž účelem je vyhodnocování přijatého compliance programu, předložením listin o modifikaci compliance programu v čase jako reakce na jeho vyhodnocení apod. Je zkrátka na právnické osobě, aby prokázala, že její compliance program je funkční.

3.3.10. Trest uveřejnění rozsudku

Poslední sankcí, kterou ZTOPO upravuje v ustanovení § 23, je trest uveřejnění rozsudku. Tento trest lze uložit pouze právnickým osobám, upravuje jej tak výlučně ZTOPO. Soud může dle ustanovení § 23 tento trest uložit, je-li třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem, a to zejména vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, anebo vyžaduje-li to zájem na ochraně bezpečnosti lidí nebo majetku, popřípadě společnosti. Dle Jelínka bude připadat v úvahu uložení tohoto druhu trestu např. u trestných činů proti životnímu prostředí.¹¹⁰ Tento trest spočívá v tom, že právnická osoba, které byl uložen, musí na své náklady zveřejnit pravomocný odsuzující rozsudek, nebo jeho vymezené části, v soudem zvoleném sdělovacím prostředku. Právnická osoba musí uvést název či obchodní firmu a adresu sídla. Jiné údaje, které by mohly identifikovat jinou právnickou nebo fyzickou osobu musí být anonymizovány. Anonymizování údaje o fyzické osobě, jejíž trestný čin je právnické osobě přičítán, se jeví jako logický, neboť s touto fyzickou osobou bude vzhledem k zásadě souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob vedeno vlastní trestní řízení, jehož výsledkem bude případně trest odpovídající jednání fyzické osoby a TZ trest uveřejnění rozsudku nezná.¹¹¹ Soud také určí druh sdělovacího prostředku, rozsah, v jakém má být rozsudek uveřejněn a lhůtu ke zveřejnění. Druhem může být např. regionální deník, celostátní televize, internetový deník apod. Tento difamující trest má nepochybně výrazný preventivní účinek, a to jak ve smyslu prevence generální, tak individuální, a může mít vážné dopady na pověst právnické osoby, a to nejen v jejím obchodním styku s dalšími obchodními partnery, ale také vůči běžným

¹¹⁰ JELÍNEK, J., 2019, s. 301 (op. cit)

¹¹¹ Odlišný názor srov. BŘEZINOVÁ, K.: *Sankcionování právnických osob*. Disertační práce. Číslo 461. Školitel doc. JUDr. Tlapák Navrátilová, Ph.D. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 153

spotřebitelům. Jelínek k tomuto trestu poznamenává, že ani odsouzená právnická osoba ani soud při ukládání tohoto trestu neví, jaký bude jeho účinek, jinými slovy účinek tohoto trestu může být pro právnickou osobu devastující v tom smyslu, že dojde k tak silnému narušení její obchodní pověsti, který v krajním případě může vést až k jejímu krachu, nebo naopak nemusí být účinek tohoto trestu žádný.¹¹² Vytýkaný nedostatek, tedy že tento trest nebylo možné uložit trestním příkazem,¹¹³ zákonodárce odstranil novelou zákona č. 333/2020 Sb. Nejedná se ovšem o jediný vytýkaný nedostatek této právní úpravy. ZTOPO stanoví v ustanovení § 41, že jakmile nabude právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest uveřejnění rozsudku, vyzve předseda senátu odsouzenou právnickou osobu, aby jej na své náklady a v určené lhůtě a v určeném rozsahu uveřejnila v jím určeném druhu veřejného sdělovacího prostředku. Tato povinnost se ovšem vztahuje na odsouzenou právnickou osobu, nikoliv na třetí osobu, tedy veřejný sdělovací prostředek, kdy neexistuje zákonná norma, která by takovou povinnost veřejnému sdělovacímu prostředku ukládala.¹¹⁴ Druhý odstavec předmětného ustanovení poté upravuje případ, kdy odsouzená právnická osoba svou povinnost nesplní. Předseda senátu tak rozhodne o uložení pokuty odsouzené právnické osobě, a to až do výše 500 000,- Kč, tuto lze ukládat opakovaně až do splnění uložené povinnosti. Může tak dojít k poměrně absurdní situaci, kdy se právnická osoba bude snažit uloženou povinnost splnit, ovšem to se jí to nepodaří, dojde-li ze strany sdělovacích prostředků k odmítnutí. Předseda senátu ji pak bude v takovém případě ukládat pokuty, dokud ke splnění povinnosti nedojde. Taková situace tak nakonec může pro odsouzenou právnickou osobu znamenat, že vedle trestu uveřejnění rozsudku ji bude de facto udělen i peněžitý trest. V případě dlouhodobého neplnění uložené povinnosti lze uvažovat i o spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.¹¹⁵ V souvislosti s nesplněním povinnosti uveřejnit rozsudek lze uvažovat i o přeměně tohoto trestu v jiný trest, např. trest zákazu činnosti nebo peněžitý trest, případně o uložení jiného náhradního trestu, pokud nedojde k jeho splnění. Myslím si ale, že dosavadní řešení je dostačující.

3.4. Ochranná opatření

ZTOPO také upravuje ochranná opatření, která lze právnickým osobám uložit. ZTOPO tak vychází, stejně jako TZ, z dualismu trestních sankcí. Právnickým osobám lze uložit ochranné opatření zabránění věci a ochranné opatření zabránění části majetku. Ostatní ochranná opatření,

¹¹² JELÍNEK, J., 2019, s. 301 (op. cit.)

¹¹³ Tamtéž s. 304

¹¹⁴ JELÍNEK, J., 2019, s. 303 (op. cit.)

¹¹⁵ Tamtéž s. 304

kteřá jsou stanovená v TZ, vzhledem k charakteru právnických osob, nepřipadají v úvahu. Obecným účelem, který sledují jak tresty, tak ochranná opatření, je ochrana společnosti před trestnou činností. Ochranné opatření, oproti trestu, má ovšem především preventivní charakter, neboť v něm chybí tzv. morální odsudek. Lze jej uložit i jiné osobě než pachateli trestného činu, a to i za čin jinak trestný. Újma, kterou ochranné opatření způsobí tak není jeho primárním účelem, ovšem jedná se o jeho průvodní jev, který plyne z jeho podstaty, což je právě ochrana společnosti před trestnou činností. Vůči trestům, které jsou podobného charakteru jako ochranné opatření, mají ochranná opatření subsidiární charakter. Primární je tak uložení trestu. Z ustanovení § 3 odst. 2 TZ pak plyne speciální časová působnost, kdy je stanoveno, že: „O ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.“ Je tedy lhotejné, zdali dřívější úprava byla pro osobu, které má být ochranné opatření uloženo, příznivější.¹¹⁶ Dle ustanovení § 14 odst. 2 ZTOPO lze ochranné opatření uložit právnické osobě pouze, pokud je přiměřené povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, jakož i poměrům právnické osoby.

3.4.1. Zabráni věci

Prvním ochranným opatření, které lze právnické osobě uložit, je zabráni věci. Tento institut upravuje ustanovení § 26 ZTOPO s výslovným odkazem na podmínky stanovené v TZ. ZTOPO stanoví v čem může zabráni věci spočívat. Jedná se o zabráni věci, náhradní hodnoty, spisů, zařízení, případně pozměnění věci, odstranění zařízení či označení, provedení jiné změny nebo omezení dispozice s věcí. TZ pak stanoví podmínky, za kterých lze ochranné opatření uložit. Soud tak může uložit ochranné opatření v případě, kdy nebyl uložen trest propadnutí věci, která je nástrojem trestné činnosti. Soud může zabrat věc, pokud náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo pokud taková věc ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, nebo hrozí nebezpečí, že bude taková věc užita ke spáchání zločinu. Soud může dále uložit toto ochranné opatření vůči jakékoliv věci, která je bezprostředním nebo zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud taková věc náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého pochází, pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo tato věc náleží jiné osobě, na kterou tuto věc pachatel převedl, nebo která ji jinak nabyla a konečně, je-li tato věc součástí majetku ve svěřenském fondu, obdobném zařízení nebo podílovém fondu. Obligatorně pak soud uloží toto ochranné opatření, pokud pachatel či jiná osoba drží věc v rozporu s právním předpisem.

¹¹⁶ JELÍNEK J. a kol., 2017, s. 462–463 (op. cit.)

Namísto zabrání věci může soud uložit povinnost tuto věc pozměnit, odstranit určité zařízení, odstranit její označení nebo omezit dispozici s věcí. Do přijetí ZTOPO bylo ochranné opatření zabrání věci jedinou trestněprávní sankcí, kterou mohl soud právnické osobě uložit.¹¹⁷

3.4.2. Zabrání části majetku

Druhým ochranným opatřením, které může soud právnické osobě uložit, je zabrání části majetku. Zabrání části majetku upravuje ustanovení § 26a ZTOPO. Jedná se o ustanovení, které bylo do ZTOPO vloženo novelou 55/2017 Sb., zabrání části majetku je tak relativně novým institutem. Tento institut byl do českého právního řádu vložen na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU.¹¹⁸ ZTOPO v plné míře odkazuje na TZ, který stanoví podmínky pro jeho uložení. TZ v ustanovení § 102a stanoví, že toto trestní opatření lze uložit pachateli, pokud byl uznán vinným trestným činem, za nějž zákon stanoví horní hranici alespoň 4 léta, případně za dále vypočtené trestné činy. TZ dále stanoví jako podmínku, že pachatel tímto činem získal, či se snažil získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch a soud má za to, že určitá část pachatelova majetku pochází z trestné činnosti, a to vzhledem k tomu, že hodnota majetku, který pachatel nabyt nebo převedl v době nejdéle 5 let před spácháním trestného činu, v době jeho spáchání či po jeho spáchání, je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem, případně byly zjištěny jiné skutečnosti, které odůvodňují tento závěr. TZ dále stanoví možnost uložení tohoto ochranného opatření v případě, kdy pachatel věc, která mohla být zabráná, převedl. Při uložení tohoto ochranného opatření stanoví soud konkrétní věc, která má být zabráná, případně určí zabrání jakékoliv věci až do hodnoty hrubého nepoměru mezi hodnotou majetku a příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem. Soud může určit zabrání náhradní hodnoty včetně peněžité částky, která odpovídá hodnotě zabrané věci v případě, kdy není známo, kde se věc nachází nebo její zabrání není vhodné s ohledem na práva třetích osob, nebo je věc před rozhodnutím o zabrání zničena, poškozena, zcizena či její zabrání jinak zmařeno. Zabrání postihuje i plody a užitky věci. Tento institut je odbornou veřejností považován za poněkud kontroverzní.¹¹⁹ Předně je třeba zmínit, že rozhodnutí, kterým je ochranné opatření zabrání části majetku uloženo, v sobě obsahuje i morální odsudek, který je pro ochranná opatření netypický.¹²⁰ Ústavní soud

¹¹⁷ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I., 2018 s. 135 (op. cit.)

¹¹⁸ Tamtéž s. 136 (op. cit.)

¹¹⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 7. aktualizované vyd. Praha: Leges, 2017, s. 169.

¹²⁰ NÁHLOVSKÁ, L.: Ochranné opatření zabrání části majetku jako nástroj kontroly kriminality. In *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2019, č. 3, s. 99.

k tomuto uvádí, že i u tohoto ochranného opatření je primární preventivní a ochranná funkce.¹²¹ Dále došlo zakotvením tohoto institutu ke snížení důkazního standardu v trestním řízení, důkazní břemeno se ovšem neobrací v neprospěch právnické osoby: „*orgán činný v trestním řízení musí předložit důkazy a uvést skutečnosti o pravděpodobném původu majetku z trestné činnosti, dotčená osoba pak může tvrdit a prokazovat opak.*“¹²² Ústavní soud pak uvádí, že nedochází k zavedení civilního standardu dokazování, standard dokazování je tak „něco mezi“ standardem trestním „nade vší pochybností“ a standardem civilním.¹²³ V literatuře se ovšem objevuje i názor, že se subjektivní důkazní břemeno o tom, že jsou věci získány legálním způsobem, obrací v neprospěch pachatele.¹²⁴ Neurčitý právní pojem hrubý nepoměr, který se v TZ objevuje na více místech, budou soudy patrně interpretovat *ad hoc* ke každému případu zvlášť.¹²⁵

3.5. Zánik účinků odsouzení

Zánik účinků odsouzení je institutem, díky kterému se na odsouzenou právnickou osobu hledí, jako by odsouzena nikdy nebyla. Pro fyzické osoby se uplatňuje institut zahlazení odsouzení dle ustanovení § 105. Účelem tohoto institutu je zejména výchovné působení na pachatele trestného činu a je vázán na podmínku vedení řádného života. Toto nelze vztáhnout na právnické osoby, proto zákonodárce zkonstruoval institut nový, tedy zánik účinků odsouzení. Účinky obou institutů jsou stejné, na pachatele se hledí, jako by nebyl odsouzen.¹²⁶ Tento institut je důležitý zejména v situacích, kdy se právnická osoba chce prokázat jako bezúhonný subjekt, což je důležité např. při zadávání veřejných zakázek, jak bylo řečeno výše. ZTOPO jej upravuje v ustanovení § 27, který byl novelizován novelou č. 333/2020 Sb. ZTOPO nově stanoví, že na právnickou osobu se hledí, jako by nebyla odsouzena, jakmile byl trest vykonán, trest nebo jeho zbytek byl prominut nebo došlo k promlčení jeho výkonu. Druhý odstavec předmětného ustanovení poté stanoví přísnější režim v případě, že právnická osoba byla odsouzena pro zvlášť závažný zločin, k tresu propadnutí majetku nebo k trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži anebo zákazu přijímání dotací a subvencí. Pokud délka jejich trvání činí alespoň 5 let, hledí se na právnickou osobu, jako by nebyla odsouzena po uplynutí 3 let ode dne, kterým dojde k výkonu trestu, jeho prominutí či promlčení.

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II.ÚS 1026/21

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II.ÚS 1026/21

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ PELC, V.: Důkazní břemeno v trestním řízení, In JELÍNEK, J.: *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 122.

¹²⁵ NÁHLOVSKÁ, L.: Ochranné opatření zabrání části majetku jako nástroj kontroly kriminality. In *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2019, č. 3, s. 99.

¹²⁶ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I., 2018 s. 138 (op. cit.)

Oproti původní úpravě se jedná o značný posun ve prospěch právnické osoby, příkladem budiž situace, kdy byl právnické osobě uložen trest zákazu činnosti po dobu 2 let. Dle stávající úpravy dojde k zániku účinků odsouzení výkonem tohoto trestu, dle původní úpravy by k němu došlo až za 5 let od právní moci odsuzujícího rozsudku, tedy 3 roky po vykonání tohoto trestu. Rejstřík trestů právnických osob je veřejný.

4. Mezinárodní srovnání sankcionování právnických osob

Pro relevantní mezinárodní srovnání sankcionování právnických osob jsem vybral relativně různorodé přístupy, první je přístup německý, kde není zakotvena trestní odpovědnost právnických osob, ale odpovědnost administrativní. Dalším státem, který jsem vybral, je Rakousko, kde je zakotvena pravá trestní odpovědnost a pouze jedna sankce, tedy pokuta. Poslední stát, který jsem zahrnul do mezinárodního srovnání, je Francie, kde je rovněž zakotvena pravá trestní odpovědnost, katalog sankcí je však o poznání širší. U každého státu je také předložena relevantní statistika sankcionování právnických osob.

4.1. Právní úprava sankcionování právnických osob v Německu

Německo zvolilo jiný model odpovědnosti právnických osob, jedná se o odpovědnost administrativní, kdy je právnickým osobám uložen trest dle ustanovení § 30 zákona o správních deliktech „Ordnungswidrigkeitengesetz“, zkráceně „OWiG“.¹²⁷ V ustanovení § 30 je stanoveno, že pokud někdo jedná jako:

1. orgán způsobilý zastupovat právnickou osobu nebo člen takového orgánu,
2. představenstvo spolku nezapsaného do veřejného rejstříku nebo jeho člen,
3. společník oprávněn jednat za osobní obchodní společnosti,
4. zástupce s generálním zástupčím oprávněním, prokurista, zástupce s obchodní plnou mocí právnické osoby nebo společenství osob dle bodů 2 a 3,
5. osoba odpovědná za řízení podniku právnické osoby nebo společenství osob dle bodů 2 a 3, což zahrnuje dohled nad podnikáním, jakož i kontrolní funkci nad vedením,

a spáchá trestný čin či přestupek, důsledkem čehož došlo k porušení povinností stanovených pro právnické osoby nebo společenství osob, anebo k obohacení anebo pokusu o obohacení právnické osoby, společenství osob, mohou být právnická osoba či společenství osob potrestány pokutou. Dle odst. 2 předmětného ustanovení může pokuta činit až 10 milionů eur v případě úmyslného trestného činu a až 5 milionů eur v případě neúmyslného trestného činu. Pokud je spáchán přestupek, je maximální výše pokuty omezena na sazbu u přestupku stanovenou. Pokud ustanovení o přestupku odkazuje na ustanovení § 30 OWiG, může být maximální hranice pokuty zvýšená až 10 násobně. Pokud se dá jednání posoudit jako trestný čin i jako přestupek, použije se jako horní hranice pokuty částka, která je uvedena u přestupku v případě, kdy tato částka přesahuje částku stanovenou pro úmyslný či neúmyslný trestný čin. Novelou z roku 2013 byl do ustanovení § 30 vložen odstavec 2a, který zakotvil možnost přechodu odpovědnosti na právního nástupce.

¹²⁷ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (OWiG) [online] [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/owig_1968/BJNR004810968.html

Prospěch, který právnická osoba na základě protiprávního jednání získala, může být zabaven dle ustanovení § 10 odst. 2 hospodářského trestního zákona „Wirtschaftsstrafgesetz“ či ustanovení § 73 odst. 3 a § 75 trestního zákoníku „Strafgesetzbuch“ zkráceně „StGB“. Rozhodnutí, kterým je pokuta uložena, tak obsahuje část represivní a část konfiskační.¹²⁸ Celkový objem odčerpaných prostředků tak může značně přesáhnout horní hranici, která je pro pokutu stanovena.

V posledních letech v Německu sílí snahy o přijetí zákona, který by zakotvil pravou trestní odpovědnost právnických osob. Snahy o jeho přijetí ovšem zmařila koronavirová krize.¹²⁹ Samotný návrh byl ale také kritizován nejen proto, že by pro právnické osoby znamenal další výdaje během bezprecedentní krize, ale také z obavy o zahlcení justice, neboť v souladu se zásadou legality by byly německé orgány činné v trestním řízení povinny stíhat všechny, tedy i méně závažné trestné činy, nejen pouze tzv. kriminalitu bílých límečků.¹³⁰ Zde se nabízí srovnání s tuzemskou úpravou, kde k zahlcení justice, vzhledem k přijetí ZTOPO, nedošlo, viz statistika v části páté této práce. Neschválený vládní návrh zákona¹³¹ navrhoval zakotvit trestní odpovědnost spolků „Verband“, účelem jejichž činnosti bylo podnikání. Spolkem dle návrhu rozumíme právnickou osobu soukromého či veřejného práva, spolek nezapsaný do veřejného rejstříku a osobní obchodní společnost. Sankcemi dle tohoto návrhu měly být pokuta a upozornění na právo na udělení pokuty (podmíněné udělení pokuty). Výše pokuty v případě úmyslného trestného činu měla činit nejméně 1 tisíc eur, nevíce 10 milionů eur. V případě nedbalostního trestného činu měla hranice činit minimálně 500 eur, nejvíce 5 milionů eur. Pokud obrat spolku dosáhl alespoň 100 milionů eur za rok, měla v případě úmyslného trestného činu činit pokuta nejméně 10 tisíc eur, nejvýše 10 % z ročního obratu. V případě nedbalostního trestného činu měla pokuta činit nejméně 5 tisíc eur, nejvýše 5 % z ročního obratu. Z návrhu plynula také možnost v případě, kdy byl vyšší počet poškozených osob, aby bylo odsouzení oznámeno veřejně, a to za účelem informování všech poškozených a potenciálně dotčených osob, přičemž druh a rozsah oznámení měl soud určit v rozsudku. V případě, kdy by bylo oznámení učiněno na internetu, mělo být nejpozději do jednoho roku smazáno. V důvodové zprávě k návrhu je uvedeno, že účelem je spíše informovat dotčené osoby, než veřejně očerňovat odsouzenou

¹²⁸ *IMPLEMENTING THE OECD ANTI-BRIBERY CONVENTION PHASE 4 REPORT: Germany* [online] 2018, s. 69 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Germany-Phase-4-Report-ENG.pdf>

¹²⁹ Globální pandemie viru SARS-CoV2 trvající od úvodu roku 2020 do současnosti.

¹³⁰ POTINECKE, H. W., POSCH, L.: *Lieber ein Ende mit Schrecken als ein Schrecken ohne Ende: Verbandssanktionengesetz für diese Legislaturperiode gescheitert* [online]. 2021 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.cmshs-bloggt.de/compliance/lieber-ein-ende-mit-schrecken-als-ein-schrecken-ohne-ende-verbandssanktionengesetz-fuer-diese-legislaturperiode-gescheitert/>

¹³¹ *Gesetzentwurf der Bundesregierung Entwurf eines Gesetzes zur Stärkung der Integrität in der Wirtschaft* [online]. 2020 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: https://www.bmj.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/RegE_Staerkung_Integritaet_Wirtschaft.pdf?__blob=publicationFile&v=2

právníckou osobu. Je také zmíněno, že by soud při uplatnění tohoto institutu měl postupovat dle principu proporcionality, přičemž pokud by projednávaná věc byla dostatečně medializovaná, uplatnění tohoto institutu by bylo nadbytečné. Oficiální statistiky sankcionovaných právníckých osob nejsou v Německu vedeny. Ze studie,¹³² kterou si nechal vytvořit Parlament Severního Porýní-Westfálska plyne, že institut administrativní odpovědnosti není vůči právníckým osobám ve větší míře využíváný. Z předložených dat plyne, že ve zmíněné spolkové zemi bylo mezi lety 2006 až 2011 pravomocně ukončeno 27 řízení, z celkového počtu 19 státních zastupitelství ovšem 10 nevykázalo žádné pravomocně ukončené řízení. Ve spolkových zemích Šlesvicko-Holštýnsku a Sasku došlo mezi lety 2011–2016 k ukončení jednoho řízení vůči právnícké osobě. Ve spolkových zemích Bavorsku a Bádensku-Württenbersku došlo ve stejném období rovněž k ukončení 27 řízení. Jako důvody pro nízkou aplikaci ustanovení § 30 OwiG jsou uváděny nedostatek zkušeností, nedostatečná personální obsazenost státních zastupitelství a jejich nedostatečná specializace.

4.2. Právní úprava sankcionování právníckých osob v Rakousku

Trestní odpovědnost právníckých osob je v Rakousku zakotvena ve speciálním zákoně „Verbandsverantwortlichkeitsgesetz“, zkráceně „VbVG“, který byl přijat s účinností od 1. ledna 2006.¹³³ Rakousko zvolilo koncepci pravé trestní odpovědnosti. VbVG stanoví trestní odpovědnost pro sdružení „Verband“, tento pojem zahrnuje právnícké osoby, osobní obchodní společnosti, zapsané výdělečné společnosti a evropská hospodářská zájmová sdružení.¹³⁴ Ty jsou dle ustanovení § 3 VbVG trestně odpovědné, stejně jako osoby fyzické, za všechny trestné činy. Jedinou sankcí, kterou lze právnícké osobě dle rakouské úpravy uložit, je dle ustanovení § 4 VbVG pokuta. Pokuta se skládá z denních sazeb, kterých může být 1 až 180. Maximální počet denních sazeb je odstupňován dle délky trestu odnětí svobody, který za ten konkrétní trestný čin lze uložit. Nejvyšší počet denních sazeb, tedy 180, lze uložit v případě, kdy za trestný čin může být uložen trest odnětí svobody na doživotí či na dvacet let. 155 denních sazeb lze uložit právnícké osobě, pokud spáchá trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na 15 let. 130 denních sazeb lze uložit za trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na 10 let. 100 denních sazeb lze uložit za trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na 5 let. 85 denních sazeb lze uložit

132 HOVEN, E., KUBICIEL, M.: *Stellungnahme zum Antrag „Deutschland braucht endlich ein Unternehmensstrafrecht“ der Fraktion der SPD im Landtag von Nordrheinwestfalen* [online] 2017 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.landtag.nrw.de/portal/WWW/dokumentenarchiv/Dokument/MMST17-89.pdf>

133 *Gesamte Rechtsvorschrift für Verbandsverantwortlichkeitsgesetz* [online] [cit. 26. 4. 2022] Dostupný z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20004425>

134 JELÍNEK, J. 2007, s. 197 (op. cit.)

za trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na 3 léta. 70 denních sazeb lze uložit za trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na 2 léta. 55 denních sazeb lze uložit za trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok. V ostatních případech lze uložit až 40 denních sazeb. Výše denní sazby se vypočítává dle příjmu právnické osoby a její celkové hospodářské situace. Výše denní sazby by měla být stanovena jako 1/360 ročního výnosu právnické osoby, ta může dle její celkové hospodářské situace být snížena či zvýšena o 1/3, vždy však musí činit nejméně 50 eur a nejvýše 10 000 eur. V případě, kdy se právnická osoba zabývá charitativní či církevní činností, lze denní sazbu stanovit v rozmezí 2 až 500 eur. Pro stanovení počtu denních sazeb přihledne soud ke způsobu a závažnosti spáchaného trestného činu. Vyšší počet denních sazeb stanoví například, pokud nezákonné chování zaměstnanců právnické osoby bylo tolerováno či podporováno, nižší počet denních sazeb například, když právnická osoba učinila opatření, aby spáchání trestného činu zabránila. Dle ustanovení § 6 lze pokutu, jež je stanovena nejvýše na 70 denních sazeb, podmíněčně odložit, přitom soud stanoví zkušební dobu na 1 až 3 léta a případně i přiměřené povinnosti dle ustanovení § 8.

Ze statistických údajů¹³⁵ plyne, že od roku 2006 do roku 2010 došlo k odsouzení cca 12 právnických osob z celkem 25 řešených případů před soudem. Od roku 2013 do roku 2019 řešily rakouské soudy 177 případů týkajících se trestní odpovědnosti právnických osob.¹³⁶ V roce 2013 se jednalo celkem o 20 případů, z čehož u 4 věcí došlo k zastavení trestního řízení, ve 4 případech došlo k vyřešení věci odklonem, v jedné věci došlo k jinému vyřízení, v 8 věcech došlo ke zproštění právnické osoby a u 3 věcí došlo k odsouzení. V roce 2014 se jednalo celkem o 31 případů, z čehož u 8 došlo k odsouzení a u 11 ke zproštění obžaloby, ostatní případy byly vyřešeny jiným způsobem. V roce 2015 se jednalo celkem o 31 případů, z čehož k odsouzení došlo ve 12 věcech a ke zproštění v 8 věcech, ostatní případy byly vyřešeny jiným způsobem, v roce 2016 se jednalo celkem o 25 případů, z čehož odsouzeny byly 4 právnické osoby a 8 jich bylo zproštěno obžaloby, ostatní věci byly vyřešeny jiným způsobem. V roce 2017 se jednalo celkem o 23 případů, z čehož bylo odsouzeno 5 právnických osob a 5 zproštěno obžaloby, ostatní věci byly vyřešeny jiným způsobem. V roce 2018 se jednalo celkem o 24 případů, z čehož 5 právnických osob bylo odsouzeno a 7 zproštěno obžaloby, ostatní věci byly vyřešeny jiným způsobem, a konečně v roce 2019 se jednalo celkem o 23 případů, z čehož 11 právnických osob bylo odsouzeno a 4 zproštěny obžaloby, ostatní věci byly vyřešeny jiným způsobem.

¹³⁵ *Verbandsverantwortlichkeitsgesetz entfaltet Präventivwirkung* [online] 2014 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupný z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2014/PK0379/

¹³⁶ *Sicherheitsbericht 2019 Bericht über die Tätigkeit der Strafjustiz* [online] 2020, s. 41-43 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.bmi.gv.at/508/files/SIB_2019/4_SiB_2019_Justizteil.pdf

Oproti sledovanému období v letech 2006 až 2010 tak došlo k nárůstu odsouzených právnických osob a lze si tak všimnout, že celkově počty řešených případů, jakož i odsouzených právnických osob ve sledovaném období mezi lety 2013 až 2019 nijak nevzrůstají, naopak po dosažení vrcholu v roce 2015, kdy bylo odsouzeno 12 právnických osob z celkového počtu 31 případů, dochází jak poklesu odsouzených právnických osob, tak k poklesu řešených případů.

4.3. Právní úprava sankcionování právnických osob ve Francii

Trestní odpovědnost právnických osob je ve Francii zakotvena ve francouzském trestním zákoníku „*Code pénal*“¹³⁷ konkrétně v čl. 121-2, který zakotvuje trestní odpovědnost všech právnických osob, kromě státu, za všechny trestné činy, jedná se tak o pravou trestní odpovědnost. Mezi lety 1994¹³⁸ a 2005 byla trestní odpovědnost právnických osob omezena pouze na ty trestné činy, u kterých byla speciálně vyslovena.¹³⁹

Francouzská právní úprava, podobně jako tuzemská, zakotvila několik druhů sankcí, ty jsou v čase postupně rozšiřovány. Primární sankcí, kterou francouzská právní úprava vůči právnickým osobám zakotvuje, je dle čl. 131-37 pokuta. Výše pokuty je stanovena vždy ke konkrétnímu trestnému činu. V případě právnických osob je maximální možná výše pokuty stanovena na pětinasobek pokuty, která je stanovena pro osoby fyzické. Pokud trestný čin ustanovení o výši pokuty neobsahuje, lze právnické osobě za takový trestný čin uložit pokutu maximálně v hodnotě 1 000 000 eur. Další sankce uvedené v čl. 131-39, 131-39-1 a 131-39-2 lze právnické osobě uložit pouze, pokud to zákon výslovně stanoví. Dalšími sankcemi podle čl. 131-39 jsou: zrušení právnické osoby, zákaz činnosti s maximální výměrou na 5 let nebo trvale, umístění pod soudní dohled, uzavření provozovny na nejvýše 5 let nebo trvale, vyloučení z veřejných zakázek na maximálně 5 let nebo trvale, zákaz obchodování na veřejných trzích s výměrou nejvýše na 5 let nebo trvale, zákaz vystavování šeků či používání platebních karet po dobu nejvýše 5 let, zabavení věcí, uveřejnění rozsudku, zabavení zvířete, zákaz držení zvířat po dobu nejvýše 5 let nebo trvale, zákaz přijímání veřejné podpory nejvýše po dobu 5 let. Dle čl. 131-39-2 lze právnické osobě v případě, kdy tak zákon stanoví, uložit povinnost podrobit se dohledu francouzského protikorupčního úřadu po dobu maximálně 5 let a během této doby vytvořit compliance program, jenž by měl obsahovat následující: etický kodex, vnitřní systém pro zaměstnance, který umožní hlášení chování, které je v rozporu s etickým kodexem, analýzu

¹³⁷ *Code pénal* [online] [cit. 26. 4. 2022]. Dostupný z: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2022-04-09/

¹³⁸ Code pénal byl přijat 22. července. 1992 s účinností od 1. března. 1994.

¹³⁹ SRERE, M. A.: *Corporate Criminal Liability - Perspectives from the US, UK and France* [online] 2018 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a87d8ace-7b5e-482b-a907-9a69e20f02cd>

rizik s akcentem na korupci a oblast činnosti právnické osoby, postupy pro vyhodnocení situace zákazníků a dodavatelů s akcentem na analýzu rizik, postupy pro účinnou kontrolu účetnictví buď interními odděleními právnické osoby nebo externími auditory, školicí systém pro vedoucí zaměstnance nejvíce vystavené možné korupci a ovlivňování, systém postihů v případě porušení etického kodexu.

Francouzská právní úprava tedy zakotvila celkem 13 druhů sankcí. Pokutu lze uložit, stejně jako v tuzemsku peněžitý trest, za jakýkoliv trestný čin. Naopak ostatní vyjmenované tresty lze uložit pouze, pokud to zákon u toho konkrétního trestného činu připustí. Z tohoto pohledu se jeví česká právní úprava jako flexibilnější, kdy má soud možnost zvolit, který trest za konkrétní trestný čin uloží, přičemž je omezen obecnými kritérii pro ukládání trestů, nikoliv však tím, že by konkrétní trestný čin obsahoval i ustanovení o dovolené sankci. Dle čl. 132-30 lze výkon trestu, pokud právnická osoba nebyla trestána v posledních 5 letech, případně pokud pokuta nepřesahuje částku 60 000 eur, odložit. Odložit lze následující tresty: pokutu, zákaz činnosti, vyloučení z veřejných zakázek, zákaz obchodování na veřejných trzích, zákaz vystavování šeků či používání platebních karet. Co se týče detailnějšího srovnání katalogu sankcí, pak stojí za zmínku, že u sankce zrušení právnické osoby je stanovena podmínka, že může být uložen pouze tam, kde zákon stanoví trest odnětí svobody alespoň na 3 léta. Dále je třeba zmínit, že zákazové tresty jsou omezeny maximálně na 5 let, některé lze ovšem uložit natrvalo. Tresty umístění pod soudní dohled, uzavření provozovny, zákaz obchodování na veřejných trzích, zákaz vystavování šeků, či používání platebních karet české trestní právo nezná. Ze zmíněných lze jistě uvažovat o zavedení trestu umístění pod soudní dohled, který by tak mohl být vhodným doplněním tuzemského katalogu trestů v případech, kdy by soud měl za to, že je třeba právnickou osobu po určitou dobu sledovat. Rovněž české právo neobsahuje ustanovení o možném odkladu trestu, který je uložen právnické osobě. V tomto ohledu došlo v české právní úpravě ke zlepšení postavení právnických osob v souvislosti s vloženým ustanovením § 22a ZTOPO, které umožňuje podmíněné upuštění od výkonu zákazových trestů. Pozornost je třeba také věnovat povinnosti podrobit se dohledu francouzského protikorupčního úřadu, neboť francouzský zákonodárce v podstatě do trestního zákoníku vložil kostru compliance programu. Tuto kostru samozřejmě mohou následovat i společnosti, kterým tento trest uložen nebyl, český zákonodárce na podobnou úpravu bohužel rezignoval, kdy vodítka pro tvorbu compliance programu zveřejnil pouze ÚOHS či NSZ.

Z dostupných statistik¹⁴⁰ plyne, že v letech 1994–2002 bylo ve Francii odsouzeno 1442 právnických osob, které spáchaly 1842 trestných činů. 858 právnických osob spáchalo finanční, ekonomické či sociální delikty, 352 právnických osob spáchalo delikty proti člověku, 174 právnických osob spáchalo delikty proti veřejnému pořádku, 33 právnických osob spáchalo delikty proti majetku a konečně 25 právnických osob spáchalo delikty proti soudnímu a správnímu řádu a delikty proti veřejné správě. Neméně zajímavý je také údaj o geografickém rozložení odsouzených osob, kdy 815 odsouzených právnických osob připadá na region Île-de-France,¹⁴¹ zbytek, tedy 627 odsouzených právnických osob, připadá na zbylé regiony. Z toho lze vypočítat značný nepoměr mezi postihováním právnických osob v oblasti hlavního města a zbytku Francie. Ze statistik dále plyne, že v 91,8 % případech byla uložena pokuta, pouze v 6,6 % případů došlo k jejímu odložení, 1,2 % právnických osob bylo od trestu osvobozeno, pouze 0,4 % poté připadá na zbylé alternativní tresty. Průměrná výše pokuty, která byla ve sledovaném období udělena činí 8 000 eur, přičemž v polovině případů byla udělena pokuta přesahující částku 3 000 eur. V roce 2015¹⁴² prověřovalo státní zastupitelství 80 600 právnických osob, z tohoto počtu pouze 3 900 bylo souzeno před trestním soudem, z čehož 19 % bylo zproštěno obžaloby, přibližně 3 100 právnických osob tak bylo odsouzeno. V 96 % byla uloženým trestem pokuta, ve 2,5 % došlo k osvobození od trestu a ve zbylých případech byly uloženy alternativní tresty. Průměrná výše pokut za rok 2015 činila 17 000 eur, ovšem v 1/2 případů byla pokuta nižší než 3 000 eur, 3/4 právnických osob byla uložena pokuta nižší než 6 000 eur a pouze 5 % právnických osob byla uložena pokuta vyšší než 30 000 eur. Z uvedené statistiky tedy plyne, že v průběhu času se ve Francii, podobně jako v ČR, zvyšuje počet odsouzených právnických osob. Primárním trestem, který byl právnickým osobám ukládán, je pokuta, jejíž průměrná výše se v čase zvyšuje. Pouze ve zlomku případů došlo k uložení alternativního trestu, a to ačkoliv francouzská právní úprava disponuje velmi širokým katalogem trestů. Lze ovšem pozorovat nárůst jejich ukládání, tyto lze ovšem uložit pouze, pokud je to v zákoně přímo uvedeno.

¹⁴⁰ BELMOKHTAR, Z.: *La responsabilité pénale des personnes morales* [online] 2005 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/infostat82.pdf

¹⁴¹ Jedná se o administrativní region zahrnující Paříž a její přilehlé aglomerace čítající populaci okolo 12,21 milionů lidí z celkového počtu 65 milionů lidí.

¹⁴² BELMOKHTAR, Z., LE RHUN, B.: *Le traitement judiciaire des infractions commises par les personnes morales* [online] 2017 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/stat_Infostat_154.pdf

5. Pohled na statistické údaje

Jedním z argumentů proti zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob byla obava o přílišném zahlcení orgánů činných v trestním řízení a soudů, což by mělo za následek prodloužení délky trestního řízení.¹⁴³ Ze statistických údajů¹⁴⁴ plyne, že délka trestního řízení od roku 2012 stagnuje v průměru kolem hodnoty 200 dnů. Možné obavy z toho, že zavedení trestní odpovědnosti právnických osob nepřiměřeně zahltlí justici, se nenaplnily.

Tabulka č. 1 – Délka trestního řízení

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet dnů	261	256	229	212	199	212	194	193	196	201	202	195	201

Od roku 2014 do roku 2020 bylo uloženo celkem 805 sankcí. Z níže uvedené tabulky plyne, že roli univerzální sankce plní trest zákazu činnosti, který byl kromě let 2014 a 2017 nejužívanější trestní sankcí. Ve srovnání s francouzskou statistikou je zřejmé, že užití alternativních trestů je v tuzemsku častější. Nepochybně je to dáno tím, že tuzemská úprava je ve vztahu k užívání alternativních sankcí benevolentnější. Zatímco francouzská úprava obsahuje podmínku, že alternativní trest lze uložit pouze tam, kde to zákon výslovně dovoluje, tuzemská právní úprava toto omezení nezná. Tuzemskou právní úpravu v tomto smyslu hodnotím pozitivně, neboť je více flexibilní. Ze statistických dat¹⁴⁵ je také patrný postupný nárůst odsouzených právnických osob. Odborná veřejnost se za dobu od účinnosti ZTOPO měla možnost s ním důkladně seznámit a jeho aplikace, na rozdíl od situace v Rakousku, nezůstala jen v jednotkách případů ročně. Zajímavé je, že z celkového počtu bylo 391 sankcí uloženo v Jihomoravském kraji, kde je tak aplikace ZTOPO nejčastější. Za sledované období došlo v 8 případech k uložení trestu zákazu činnosti v rozmezí 10 až 20 let a obava z toho, že uložení takového trestu v této délce by mohlo mít v případě právnické osoby za následek její zrušení, se tak jeví jako oprávněná, neboť lze konstatovat, že k ukládání takto dlouhých zákazových trestů dochází.

143 K důvodům pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob viz JELÍNEK, J. 2007, s. 81–107 (op. cit.)

144 Ministerstvo spravedlnosti: *České soudnictví 2020: Výroční statistická zpráva* [online] 2021 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2020.pdf/43b3020e-fc02-44a4-bb2c-a124ce85f57b

145 Údaj v řádce „Celkem uložených sankcí“ se nerovná počtu odsouzených právnických osob, neboť v jednotkách případů došlo k uložení vícero trestů jednomu subjektu.

Tabulka č. 2 – Uložené sankce

	2014 ¹⁴⁶	2015 ¹⁴⁷	2016 ¹⁴⁸	2017 ¹⁴⁹	2018 ¹⁵⁰	2019 ¹⁵¹	2020 ¹⁵²
Upuštěno od potrestání	0	2	0	2	3	3	5
Zrušení právnické osoby	6	5	13	18	33	31	33
Propadnutí majetku	0	0	0	0	1	2	0
Peněžitý trest	18	22	31	36	29	45	61
Propadnutí věci	1	0	2	2	0	13	5
Zákaz činnosti	12	24	39	33	49	54	73
Zákaz držení a chovu zvířat	0	0	0	0	0	0	0
Zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži	0	0	2	5		1	2
Zákaz přijímání dotací a subvencí	0	0	1	2	2	3	9
Uveřejnění rozsudku	17	15	9	7	17	11	6
Celkem uložených sankcí	54	66	97	103	131	160	194

146 Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2015 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=932350&id4=pdf&id5=ebc03b8603ee3ef6ab9eb50a457b03c2&id6=null

147 Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2016 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1037484&id4=pdf&id5=63b32aab6f2e9d0439f887c31ee906ec&id6=null

148 Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2017 [cit. 25. 4. 2022] Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1172667&id4=pdf&id5=4eed00f90250e3a301991c11cca454be&id6=null

149 Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2018 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1313619&id4=pdf&id5=6d1d434739eed9ef41ea25c67308c2f3&id6=null

150 Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2019 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1465802&id4=pdf&id5=20acbdf740781b2996642ad86a032d85&id6=null

151 Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2020 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1733472&id4=pdf&id5=f972d671370997c8d869f8e66a7bd606&id6=null

152 Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2021 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1828733&id4=pdf&id5=f39e449a2f601eee25ff7d3e3a55a75c&id6=null

6. Návrhy de lege ferenda

Kromě již v této práci popsanych nedostatků tuzemského zákona č. 418/2011 Sb., jsem toho názoru, že by bylo vhodné tuzemskou právní úpravu doplnit o další druh sankce po vzoru právní úpravy francouzské ve formě určitého dohledu, případně se inspirovat možností podmíněného odložení trestu. Naopak implementování kritéria obratu z nepřijatého německého návrhu pro peněžitou sankci vzhledem k její tuzemské konstrukci nepřipadá v úvahu.

Dohled nad právnickou osobou připadá v úvahu ve dvou variantách. V prvním případě by se jednalo přímo o dohled soudu, ve druhém případě o dohled státního orgánu, který by soudu v určitých intervalech podával zprávy o vykonaném dohledu. Účelem dohledu by bylo přijetí takových opatření ze strany právnické osoby, jež by měly za cíl předcházet trestné činnosti. Ve svém důsledku by se tak jednalo o nucenou formu zavedení compliance programu, jak je uvedeno v kapitole, která se věnuje sankcionování právnických osob ve Francii. Jiná forma dohledu by mohla spočívat v kontrole právnické osoby, zdali není dále páchána trestná činnost, přičemž by zde nebyla povinnost přijmout žádné opatření ze strany právnické osoby, aby k páchání trestné činnosti nedošlo. Jednalo by se zkrátka o pozorování právnické osoby po určitou dobu. Další inspiraci ve francouzské právní úpravě můžeme shledat v trestu zrušení právnické osoby, kdy je tento omezen pouze na ty trestné činy, jejichž horní hranice činí alespoň 3 léta. Vzhledem ke kritickým ohlasům směrem k trestu zrušení právnické osoby v tuzemsku, kdy se v literatuře objevuje názor, že se jedná o trest výjimečný a jako s takovým by se s ním mělo zacházet, se podobné doplnění jeví jako vhodné.

Inspirací nám může být i úprava rakouská. Ta stejně jako úprava francouzská stanovila možnost podmíněného odložení peněžitého trestu. Francouzská úprava dokonce stanovila možnost podmíněného odložení i jiných alternativních trestů. Myslím, že institut podmíněného odložení trestu by byl vhodným doplněním, který by tuzemskou právní úpravu učinil ještě více flexibilní. Dalo by se uvažovat i o vyslovení dohledu při stanovení přiměřené povinnosti na vypracování compliance programu v případě uložení podmíněného trestu.

Jako velmi zajímavá sankce pro právnické osoby se jeví sankce obecně prospěšných prací. Dle US Sentencing Guidelines¹⁵³ je tato sankce uložena, pokud se jeví jako účelné, aby právnická osoba napravila škodu, která byla trestným činem způsobena. Tato sankce je pak vnímána v podstatě jako nepřímá finanční sankce, a tím pádem je méně žádoucí než přímá finanční sankce.

153 UNITED STATES SENTENCING COMMISSION GUIDELINES MANUAL 2021. [online] 2021 [cit. 25. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2021/GLMFull.pdf>

Jako vhodná se jeví v případech, kdy právnická osoba má potřebné know-how k tomu, aby škodu napravila. Jedná se tak o formu naturální restituce.

Závěr

Trestní odpovědnost právnických osob, nakolik je jako téma stále kontroverzní, je pevně zakotvený institut nejen v tuzemské právní úpravě. Řešení odpovědnosti právnických osob, které zvolil tuzemský zákonodárce, tedy pravá trestní odpovědnost, je třeba považovat za správné, a to vzhledem ke zkušenostem států, kde byla zakotvena tzv. nepravá trestní odpovědnost. Španělsko a Slovensko, které bývaly dávány za příklad nepravé trestní odpovědnosti, tento model opustily ve prospěch pravé trestní odpovědnosti. Stejně tak sílí snahy o zavedení pravé trestní odpovědnosti v Německu.

Jsem toho názoru, že práce splnila vytčený cíl, kdy došlo k analyzování tuzemské právní úpravy sankcionování právnických osob, jakož i k mezinárodní komparaci se třemi vybranými státy Evropy.

Sankcionování právnických osob je jedním z nejdůležitějších institutů trestní odpovědnosti právnických osob a v kontinentálním systému práva se v zásadě setkáme s dvěma přístupy k sankcionování. Prvním přístupem je zavedení univerzální sankce, tedy pokuty jako jediné možné sankce, kterou lze právnické osobě uložit. Druhým přístupem je zavedení širší palety sankcí, které lze právnické osobě uložit. Česká republika se vydala směrem zavedení širší palety sankcí a dle mého názoru je to směr správný, který dává soudům možnost efektivně a flexibilně reagovat na trestnou činnost právnických osob. Ačkoliv je výčet trestů, které lze právnickým osobám uložit, relativně široký, mělo by dle mého názoru dojít k jeho doplnění minimálně o možnost podmíněného odložení trestů či o trest soudního dohledu.

Ze statistických údajů vyplývá neustálý nárůst vyřešených případů trestní odpovědnosti právnických osob. To je nepochybně dáno zejména tím, že orgány činné v trestním řízení měly za dobu účinnosti ZTOPO možnost se s ním důkladně seznámit. Trestní odpovědnost právnických osob je tak institutem, který se stal pevnou součástí trestní nauky. V pozitivním smyslu pro činnost orgánů činných v trestním řízení vyznívají statistiky v komparaci s popsányými zahraničními úpravami, kdy v Rakousku i Německu dochází k postihování pouhých jednotek právnických osob ročně. Tuzemská právní úprava ovšem není bez nedostatků, zejména by bylo vhodné ještě více rozšířit katalog možných sankcí a učinit tak tuzemskou úpravu ještě více flexibilní, ačkoliv ve srovnání s právě zmíněnými zahraničními úpravami je efektivnější.

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství
OWiG	Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (německý přestupkový zákon)
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
StGB	Strafgesetzbuch (německý trestní zákoník)
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení před soudem (trestní řád)
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
VbVG	Verbandsverantwortlichkeitsgesetz (rakouský zákon o odpovědnosti právnických osob)
ZSVM	Zákon č. 285/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
ZTOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.
ZZVZ	Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BOHUSLAV, L.: Compliance Program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi. In. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 72-80. ISBN 978-80-7502-205-9.
- BOHUSLAV, L.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 206 s. ISBN 978-80-7380-473-2.
- ČENTÉŠ, J.; PRYKRYL, O.: Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osob v trestnom zákone. In. *Acta Universitatis Brunensis Iuridicia*, Brno: MU, 2008, č. 337, s. 209. ISBN 978-80-210-4733-4.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol.: *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 640 s. ISBN 978-80-7478-735-2.
- DRÁPAL, J.: *Přiměřenost peněžité sankce k majetku pachatele*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. 144 s. ISBN 978-80-7598-297-1.
- DUFFEK, L.: Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu u právnických osob. In. In. GRÍVNA, T. ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.): *Ukládání trestů a jejich výkon*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 189-199. ISBN 978-80-7380-833-4.
- FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 272 s. ISBN 978-80-7552-965-7.
- FOREJT, P., HABARTA, P., TREŠLOVÁ, L.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 408 s. ISBN 978-80-7201-875-8.
- FRYŠTÁK, M., ČENTÉŠ, J., SZCZECZOWICZ, J. (et al.): *Corporate criminal liability : (in the Czech republic, Slovakia and Poland)*. 1st edition, Brno: Masaryk University, 2016, 255 s. ISBN 978-80-210-8382-0.
- GRÍVNA, T.: Doprovodné konsekvence trestních sankci: tresty, které nejsou vidět. In. GRÍVNA, T. ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.): *Ukládání trestů a jejich výkon*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 88-97. ISBN 978-80-7380-833-4.
- HORAN, S.: *Corporate crime*. West Sussex: Bloomsbury Professional, 2011, 1672 s. ISBN 978-18-4766-552-2.
- HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M.: *Compliance programy (nejen) v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 304 s. ISBN 978-80-7552-667-0.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 7. aktualizované vyd. Praha: Leges, 2017, 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.
- JELÍNEK, J., HERCZEG, J.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, 256 s. ISBN 978-80-87576-43-4.
- JELÍNEK, J.: K rozsahu kriminalizace právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti In. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 37-48. ISBN 978-80-7502-205-9.

JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-80-7201-683-9.

JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019, 384 s. ISBN 978-80-7502-351-3.

KALVODOVÁ, V.: Vybrané aspekty sankcionování právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice. Bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2014, s. 229-237. ISBN 978-80-87576-58-8.

PELC, V.: Důkazní břemeno v trestním řízení, In JELÍNEK, J.: *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 115-128. ISBN 978-80-7502-287-5.

SMEJKAL, L., SYROVÝ, T.: *Vybraná judikatura z oblasti trestní odpovědnosti právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 68 s. ISBN 978-80-7598-771-6.

ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 992 s. ISBN 978-80-7400-592-3

ŠELLENG, D.: *Právnická osoba jako pachatel trestného činu*. Praha: Leges, 2019, 252 s. ISBN 978-80-7502-339-1.

TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J.: Sankce de lege lata a de lege ferenda. In JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 97-104 s. ISBN 978-80-7502-205-9.

2. Časopisecké články

NÁHLOVSKÁ, L.: Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality. In *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2019, č. 3.

PAVLOVIČOVÁ, K.: Trest zákazu držení a chovu zvířat. In *Trestněprávní revue*, Praha: C. H. Beck, 2021, č. 1.

STESSENS, G.: Corporate Criminal Liability: A Comparative Perspective. In *The International and Comparative Law Quarterly*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, vol. 43. č. 3.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

BELMOKHTAR, Z.: *La responsabilité pénale des personnes morales* [online] 2005 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/infostat82.pdf

BELMOKHTAR, Z., LE RHUN, B.: *Le traitement judiciaire des infractions commises par les personnes morales* [online] 2017 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/stat_Infostat_154.pdf

Code pénal [online] [cit. 26. 4. 2022]. Dostupný z: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2022-04-09/

IMPLEMENTING THE OECD ANTI-BRIBERY CONVENTION PHASE 4 REPORT: Germany [online] 2018 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Germany-Phase-4-Report-ENG.pdf>

Interní program dodržování soutěžních norem (Compliance programme – program slučitelnosti) [online] 2004 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2004/Infolist2004-04compliance.pdf

Gesamte Rechtsvorschrift für Verbandsverantwortlichkeitsgesetz [online] [cit. 26. 4. 2022] Dostupný z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20004425>

Gesetzentwurf der Bundesregierung Entwurf eines Gesetzes zur Stärkung der Integrität in der Wirtschaft [online] 2020 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: https://www.bmj.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/RegE_Staerkung_Integritaet_Wirtschaft.pdf?__blob=publicationFile&v=2

Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (OWiG) [online]. [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/owig_1968/BJNR004810968.html

HOVEN, E., KUBICIEL, M.: *Stellungnahme zum Antrag „Deutschland braucht endlich ein Unternehmensstrafrecht“ der Fraktion der SPD im Landtag von Nordrheinwestfalen* [online] 2017 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.landtag.nrw.de/portal/WWW/dokumentenarchiv/Dokument/MMST17-89.pdf>

Ministerstvo spravedlnosti: *České soudnictví 2020: Výroční statistická zpráva* [online] 2021 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2020.pdf/43b3020e-fc02-44a4-bb2c-a124ce85f57b

NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2016 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Aktualizovan%C3%A1-metodika-NSZ-Aplikace-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO.-Pr%C5%AFvodce-novou-pr%C3%A1vn%C3%AD-%C3%BApravou-pro-st%C3%A1tn%C3%AD-z%C3%A1stupce.pdf>

NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2020 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Methodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf>

NSZ: *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: Průvodce právní úpravou pro státní zástupce* [online]. 2020 [cit. 26. 4. 2022] Dostupné z <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Methodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf>

POTINECKE, H. W., POSCH, L.: *Lieber ein Ende mit Schrecken als ein Schrecken ohne Ende: Verbandssanktionengesetz für diese Legislaturperiode gescheitert* [online]. 2021 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.cmshs-bloggt.de/compliance/lieber-ein-ende-mit-schrecken-als-ein-schrecken-ohne-ende-verbandssanktionengesetz-fuer-diese-legislaturperiode-gescheitert/>

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2018 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1313619&id4=pdf&id5=6d1d434739eed9ef41ea25c67308c2f3&id6=null

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2019 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1465802&id4=pdf&id5=20acbfd740781b2996642ad86a032d85&id6=null

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2020 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1733472&id4=pdf&id5=f972d671370997c8d869f8e66a7bd606&id6=null

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak) [online] 2021 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1828733&id4=pdf&id5=f39e449a2f601eee25ff7d3e3a55a75c&id6=null

Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2015 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=932350&id4=pdf&id5=ebc03b8603ee3ef6ab9eb50a457b03c2&id6=null

Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2016 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1037484&id4=pdf&id5=63b32aab6f2e9d0439f887c31ee906ec&id6=null

Přehled o uložených trestech (trest 1, rest 2, rest 3, rest 4, rest 5) [online] 2017 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1172667&id4=pdf&id5=4eed00f90250e3a301991c11cca454be&id6=null

Sicherheitsbericht 2019 Bericht über die Tätigkeit der Straffjustiz [online] 2020, s. 41-43 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.bmi.gv.at/508/files/SIB_2019/4_SiB_2019_Justizteil.pdf

SRERE, M. A.: *Corporate Criminal Liability - Perspectives from the US, UK and France* [online] 2018 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a87d8ace-7b5e-482b-a907-9a69e20f02cd>

UNITED STATES SENTENCING COMMISSION GUIDELINES MANUAL 2021 [online] 2021 [cit. 25. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2021/GLMFull.pdf>

Verbandsverantwortlichkeitsgesetz entfaltet Präventivwirkung [online] 2014 [cit. 26. 4. 2022]. Dostupný z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2014/PK0379/

4. Seznam použitých právních předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Vyhláška České národní banky č. 117/2012 Sb., o podrobnější úpravě činnosti penzijní společnosti a účastnického fondu.

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení před soudem (trestní řád)

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

5. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II.ÚS 1026/21,

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 6 To 148/2016,

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. To 292/2017,

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2018, sp. zn. 11 To/143/2018,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 825/2015,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, 6 Tdo 1332/2018-32,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 7 Tdo 110/2019,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019,

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2018, sp. zn. 1 To 54/2018,

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. 6 To 7/2017.

6. Seznam ostatních zdrojů

BŘEZINOVÁ, K.: *Sankcionování právnických osob*. Disertační práce. Číslo 461. Školitel doc. JUDr. Tlapák Navrátilová, Ph.D. Praha: Univerzita Karlova, 2017, 234 s.

Sankcionování právnických osob

Abstrakt

Sankcionování právnických osob je tématem více než aktuálním. Ačkoli fenomén odpovědnosti právnických osob nebyl v průběhu historie kontinentálního systému práva ničím neznámým, k definitivnímu rozmachu došlo až ve druhé polovině dvacátého. a na počátku jednadvacátého století, kdy téměř všechny státy Evropy postupně trestní odpovědnost právnických osob zakotvily do svých právních řádů. Česká republika tak učinila zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, zkráceně ZTOPO.

Tato práce je rozdělena do šesti částí. První část pojednává obecně o trestní odpovědnosti právnických osob včetně stručného historického popisu. Druhá část se věnuje compliance programu, a to z hlediska jeho funkce i obsahu v kontextu relevantní judikatury. Třetí a čtvrtá část tvoří jádro celé práce. Třetí část se zabývá jednotlivými sankcemi, které lze právnickým osobám uložit. V práci jsou podrobně rozebrány jednotlivé sankce a problematické aspekty při jejich ukládání. Čtvrtá část poté popisuje úpravu ve Francii, Německu a Rakousku a nabízí tak mezinárodní komparaci s tuzemskou úpravou, a to včetně relevantních statistických dat. V páté části pak autor předkládá relevantní statistická data z tuzemska. V šesté části jsou poté předneseny návrhy *de lege ferenda*, kde autor popisuje možné nové sankce, které by zákonodárce mohl do ZTOPO zakotvit.

Autor při hodnocení tuzemské úpravy vyzdvihl zejména možnou flexibilitu, kterou tuzemská úprava soudům při stanovování sankcí, poskytuje a také neustále se zvyšující počet vyřešených případů za stále stejné průměrné doby trvání trestního stíhání. Kritizuje naopak příliš benevolentní podmínky u trestu zrušení právnické osoby nebo sekundární konsekvence trestné činnosti v souvislosti s veřejnými zakázkami. Novým druhem sankce by pak mohl být soudní dohled vůči právnické osobě.

Klíčová slova:

Sankce, trest, trestní odpovědnost právnických osob

Sanctioning of legal persons

Abstract

Sanctioning of legal person is a topic that is more than relevant. Although the phenomena of criminal liability of legal person is not unknown to the continental Europe, rapid development can be seen in the second half of 20th century and in the beginning of the 21st century where most of European countries enacted laws regarding criminal liability of legal persons. The Czech Republic enacted the Act No. 418/2011 Coll. on the criminal liability of legal persons (hereinafter „ZTOPO“).

This diploma thesis is divided into six parts. The first part is about criminal liability of legal persons in general. It provides a quick historical evaluation and analysis of the term criminal liability of legal persons itself, then it is focused on the ZTOPO. The second part is focused on compliance program with regard to its function, preferable content and relevant case law. The third and fourth part is the core of this diploma thesis. The third part solely focuses on sanctioning of legal entities under the ZTOPO. It separately describes every sanction that could be imposed under the law and focuses on the deficits of the legislation. The fourth part describes the criminal liability of legal persons in France, Germany and Austria and thus provides international comparison with the ZTOPO, including relevant statistic data. The fifth part provides statistic data of the usage of the ZTOPO. The sixth part describes author's proposals *de lege ferenda* that could serve as an inspiration for the legislative body.

While evaluating the ZTOPO, the author praised its flexibility regarding very wide amount of possible sanctions that could be imposed under the law. On the other hand, the author criticized very benevolent conditions under which the sanction of dissolution of the legal person can be imposed or the secondary consequences that are tied to the sanction prohibition of participating in public tenders. New sanction could be placement under the judicial supervision.

Klíčová slova:

Sanction, Punishment, Criminal liability of legal persons